

**Sortland
kommune**

Kommunedelplan avløp og vannmiljø 2023-2035

OPPDRA GSGIVER

SORTLAND KOMMUNE

EMNE

PLANBESKRIVELSE

DATO / REVISJON: 18. november 2022 / 02

DOKUMENTKODE: 10215213-RIVA-RAP-001

Multiconsult

RAPPORT

OPPDRAAG	Kommunedelplan avløp og vannmiljø	DOKUMENTKODE	10215213-RIVA-RAP-001
EMNE	Vann og miljø	TILGJENGELIGHET	Åpen
OPPDRAAGSGIVER	Sortland kommune	OPPDRAAGSLEDER	Gert Sande
KONTAKTPERSON	Kato Lund	UTARBEIDET AV	Gert Sande
		ANSVARLIG ENHET	Multiconsult Norge AS

SAMMENDRAG

Kommunedelplan avløp og vannmiljø er kommunens redskap for styring av investeringer og drift innenfor avløpssektoren. Planen omfatter alle kommunale avløpsanlegg. I tillegg skal planen bidra til å ivareta nødvendige krav til private avløpsanlegg, landbruk og øvrige virksomheter som bidrar til forurensing av vannforekomster, med utgangspunkt i de krav og forventninger som *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland 2016-2021* pålegger Sortland kommune som del av vannområde Vesterålen.

Planen er utarbeidet etter DiVA-metodikken (<https://diva-guiden.no/>). DiVA er en forkortelse for Digital VA-forvaltning, der man går gjennom 6 steg i prosessen med å utarbeide en plan.

Status og utfordringer:

De viktigste utfordringene på avløpssektoren og for vannmiljøet i Sortland kommune kan sammenfattes i følgende punkter:

- Behov for å redusere antall urensede kommunale utslipp ved avskjæring til fremtidige hovedutslipp, i hovedsak Sortland sentrum, og i noe mindre grad Strand og Sigerfjord.
- Godkjent avløpsrensing og utslippsdybde mangler på flere kommunale hovedutslipp, blant annet i Sortland sentrum.
- Det tilføres mye overvann til avløpsnett som følge av fellesanlegg med spillvann og overvann i samme ledning, samt innlekking på eldre avløpsledninger. Overvann bør i størst mulig grad skilles ut fra avløpssystemet gjennom lokal håndtering eller i egne overvannsledninger.
- Behov for en del tiltak for fornyelse og oppgradering av eksisterende anlegg, for å ivareta HMS og bedre utnyttelse av driftspersonell.
- Manglende kontroll av om separate eller felles private avløpsanlegg har godkjente løsninger i henhold til gjeldende regelverk.
- Manglende kontroll på forskriftsmessig rensing av industri- og næringsavløp, inkludert fett-/oljeavskillere fra bedrifter, før påslipp til kommunalt avløpsnett eller utslipp til vassdrag,
- Miljøtilstanden på utvalgte vassdrag er ikke tilfredsstillende som følge av påvirkning fra blant annet landbruk og spredt avløp.

Mål, diagnose og prognose:

De tjenestene som leveres av kommunen innenfor avløpssektoren er helt nødvendige for at samfunnet skal fungere som normalt. Kommunen har samtidig et ansvar for å påse at nødvendige tiltak for å sørge for tilfredsstillende miljøtilstand i vannforekomstene blir gjennomført. Innledningsvis i planprosessen er det valgt ut risikohendelser samt mål og ytelsesindikatorer. Dette er gjort for å kunne sette en diagnose på systemet, planlegge de rette tiltakene og vurdere effekten av disse.

02	18.11.2022	Oppdatert versjon etter høring/merknadsbehandling	GS	OJB	WSM
01	27.05.2022	Oppdatert versjon etter gjennomgang Sortland kommune	GS	OJB	WSM
00	14.02.2022	Foreløpig versjon	GS	OJB	WSM
REV.	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KONTROLLERT AV	GODKJENT AV

For hvert mål er det satt en diagnose som viser hvordan de fastsatte målene er ivaretatt i dag sammenlignet med de fastsatte toleransegrensene. Grønt er bra, gult er middels og rødt dårlig. Prognosen beskriver hvordan dagens system og de gitte målene forventes å fungere i framtiden, dersom ingen nye tiltak blir iverksatt og driften fortsetter slik den er i dag.

Tabellen nedenfor viser de definerte målene med tilhørende ytelsesindikator, målverdi og toleransegrenser. Til høyre i tabellen er diagnose og prognose for de samme målene vist.

Mål	Ytelsesindikator	Målverdi	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Godkjent rensing på alle fremtidige kommunale hovedutslipp	Antall hovedutslipp uten godkjent rensing	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	8	8
Redusere antall kommunale utslipp, alt kommunalt avløp skal ledes til et hovedutslipp med rensing	Antall pe ikke tilført hovedutslipp	0	Bra: 0 Middels: 500 Dårlig: 1000	5460	> 5460
Redusere fellessystemer, utskifting av eldre ledningsanlegg	Antall m/år	1000	Bra: 1000 Middels: 500 Dårlig: 250	250	250
Installere utstyr/målere for registrering av overløp til resipienter	Antall overløp uten registrering	0	Bra: 0 Middels: 5 Dårlig: 10	11	11
Alle kommunale pumpestasjoner og renseanlegg skal tilfredsstillende krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell	Antall anlegg ikke godkjent	0	Bra: 0 Middels: 3 Dårlig: 5	> 5	> 5
Det skal ikke være påslipp av urensset industriavløp til kommunalt nett	Antall påslipp uten tilfredsstillende rensing	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	1	1
Det skal være godkjent fett-/oljeutskiller fra bedrifter før påslipp til kommunalt nett	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4	> 4	> 4
VA-ledningskartet skal til enhver tid være oppdatert med alle kommunale anlegg	Antall ikke oppdaterte anlegg	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4	> 4	0
Alle private felles og separate avløpsanlegg skal ha godkjente avløpsløsninger i henhold til gjeldende regelverk	Andel ikke godkjente anlegg (%)	0	Bra: 0 Middels: 20 Dårlig: 40	> 40	> 40
Utvalgte vannforekomster skal ha en miljøtilstand tilsvarende god eller svært god.	Antall utvalgte vassdrag som ikke har godkjent miljøtilstand	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 3	5	5
Alle gjødsellager, siloer og oppbevaring av rundballer skal ha godkjente løsninger som hindrer utslipp til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4	> 4	> 4

Det skal ikke forekomme utslipp av kjemikalier og olje fra industri og landbruk til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	> 2	> 2
Sette inn nødvendige krav og tiltak for å hindre at fine fraksjoner fra massetak tilføres vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	1	1

Strategier:

Hovedstrategi som er valgt med hensyn på kommunalt avløp er følgende prioriteringsrekkefølge:

1. Rensing og utslipp til godkjent dybde for fremtidige hovedutslipp.
2. Avskjæring av urensede utslipp til renseanlegg. Eksisterende utslipp benyttes som overløpsledninger for avlasting av større nedbørshendelser/snøsmelting slik at dette ikke tilføres renseanlegg. Dette gjøres ved etablering av regnvannsoverløp eller mengderegulering i pumpestasjoner.
3. Systematisk plan for separering og utskifting av eldre avløpsledninger som over tid vil bidra til at stadig mindre går til overløp.

Annen prioritering gjøres dersom det er spesielle tiltak som bidrar til rask måloppnåelse. Blant annet kan det være hensiktsmessig å prioritere tiltak med stor effekt i sonene der det allerede er etablert rensing, før man etablerer nye renseanlegg.

For vannmiljø og private avløp velges følgende strategi:

- Lokal forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg som del av arbeidet med kommunedelplan avløp og vannmiljø.
- Sørge for at det stilles krav til alle gjødsellager, siloer og arealer for oppbevaring av rundballer om godkjente løsninger.
- Pålegge industri og landbruk å ha godkjente anlegg som hindrer utslipp av kjemikalier og olje til vannforekomster.
- Påse at nødvendige tiltak ved massetak gjennomføres for å hindre tilførsel av fine fraksjoner til vannforekomster.
- Oppfølgende prøvetakingsprogram av vannforekomster for å følge med på utvikling og virkning av tiltak og pålegg.

Tiltaksplan:

Nedenfor er tiltakene som skal gjennomføres i planperioden i prioritert rekkefølge. I tillegg til de opplistede tiltakene nedenfor kommer fortløpende tiltak for ledningsfornyelse og separering med en årlig lengde på rundt 1000 m gjennom hele planperioden.

1. Nytt renseanlegg Myrland, inkl. utslippsledning. Dette vil erstatte eksisterende RA Strandskog.
2. Anlegg for avskjæring av eksisterende utslipp til Myrland renseanlegg (pumpestasjoner, ledningsanlegg og overløp).
3. Renseanlegg Haldtstranda (slamavskiller). Avskjæring av eksisterende utslipp boligfelt til renseanlegget (pumpestasjon, ledningsanlegg).
4. Pumpestasjon Strand sentrum, inkl. overløp. Pumpeledning for avskjæring av urensede utslipp for Strand sentrum til Strand RA.
5. Pumpestasjon Havnegata, inkl. overløp. Pumpeledning for avskjæring av eksisterende utslipp mot nord til pumpestasjonen ved Kystvakta.

6. Avskjærende ledning mellom Nordre Frydenlund Allé og Søndre Frydenlund Allé på øversiden av Vesterålgata, for direkte overføring til nytt renseanlegg på Natsteinsøyra med selvfall, samt reduksjon av mengder til planlagt pumpestasjon i Sjøgata.
7. Pumpestasjon Sjøgata, inkl. overløp, for avskjæring mot sør til nytt hovedutslipp for Sortland sentrum.
8. Avskjærende pumpeledning Strandgata, fra hovedinngang Sortland Storsenter til Nordre Frydenlund Allé, for mulig direkte overføring fra Torget PS til nytt hovedutslipp for Sortland sentrum.
9. Ny pumpestasjon ved Kystvakta, inkl. overløp. Pumpeledning langs Havnegata til Selnes RA.
10. Ny pumpestasjon Torget, inkl. overløp.
11. Nytt renseanlegg Natsteinsøyra.
12. Renseanlegg Hagen, Sigerfjord (slamavskiller), inkl. utslippsledning
13. Renseanlegg Haugen, Sigerfjord (slamavskiller), inkl. utslippsledning
14. Pumpestasjon Øvre Selnes veg, inkl. overløp, for avskjæring av eksisterende utslipp til Selnes RA.
15. Renseanlegg Blåheiveien (slamavskiller), inkl. avskjæring avløpsanlegg Munningsletta mot ledning langs Blåheiveien.
16. Renseanlegg Ånstadstjøen (slamavskiller).
17. Renseanlegg Blokken (slamavskiller).
18. Renseanlegg Grimsbogen (slamavskiller).

For vannmiljø og privat avløp skal følgende tiltak gjennomføres i planperioden.

19. Plan og gjennomføring av program for registrering av tilstand på mindre private avløpsanlegg, inkludert oppfølging og pålegg om utbedringer.
20. Oppfølgende prøvetaking og analyser av miljøtilstanden i utvalgte vannforekomster for å følge utviklingen og eventuell virkning av utførte tiltak.
21. Registrering, oppfølging og pålegg gjødsellager, siloer og rundballelager.
22. Registrering, oppfølging og pålegg til industri og landbruk vedr. utslipp av kjemikalier og olje.
23. Registrering, oppfølging og pålegg til massetak vedr. tiltak for å hindre utslipp av fine fraksjoner

Økonomi:

Tiltaksplanen for kommunalt avløp innebærer totale investeringer på rundt 210 mill. kr i løpet av planperioden. Valgt ambisjonsnivå innebærer en økning i avløpsgebyrene fra kr 1760 eks. mva. for en normalhusholdning med vannforbruk på 150 m³ i 2022 til kr 4419 i 2036. Dette innebærer en total økning i gebyrer på i størrelsesorden 2,5 ganger dagens nivå.

Tiltak innenfor vannmiljø er ikke gebyrfinansiert, her er det også bedrifter, landbruk og private husholdninger som har ansvar for gjennomføring av tiltak. Det krever imidlertid ressurser fra kommunen til å dokumentere tilstand og gi pålegg om nødvendige tiltak eller utbedringer av eksisterende anlegg der dette kreves. Dette innebærer at det må settes av tilstrekkelig med ressurser ved bruk av eget personell eller ekstern bistand for nødvendig oppfølging.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	Innledning	8
1.1	Om planen	8
1.2	Planprogram	8
2	Rammebetingelser	9
2.1	Sentrale lover og forskrifter	9
2.2	Forurensningsmyndighet	10
2.3	Rensekrav	10
3	Status og utfordringer	11
3.1	Grunnlag	11
3.2	Forrige hovedplan	11
3.3	Regional plan for vannforvaltning	11
3.4	Utfordringer	12
4	Eksisterende avløpssystem	13
4.1	Oversikt	13
4.2	Sortland	13
4.3	Strand	14
4.4	Sigerfjord	14
4.5	Sigerfjord – Fiskfjord – Blokken	14
4.6	Maurnes, Liland og Hognfjord	14
4.7	Godfjord	14
4.8	Reinsnes, Roksfjord og Vidbukta	14
4.9	Ånstad – Jennestad - Vik	14
4.10	Vik – Bremnes – Holm	14
4.11	Frøskeland – kommunegrense	15
4.12	Eidsfjord og Holmstaddalen	15
4.13	Steiro - Rise	15
5	Risikovurdering	16
5.1	Bakgrunn	16
5.2	Arbeidsmetodikk	16
5.3	Risiko	16
6	Mål	18
6.1	Grunnlag	18
6.2	Overordnede mål	18
6.3	Ytelsesindikator og målverdi	18
6.4	Fastsetting av mål	19
6.5	Visjon	19
6.6	Definerte mål og ytelsesindikatorer	19
7	Grunnlagsdata	21
7.1	Formål	21
7.2	Om dataklassifisering	21
7.3	Dataklassifisering	22
7.4	Supplerende data	23
8	Diagnose og prognose	24
8.1	Formål	24
8.1.1	Diagnose	24
8.1.2	Prognose	24
8.2	Diagnose og prognose for avløp og vannmiljø	24
8.3	Oppsummering	33
9	Strategier	35
9.1	Formål og ambisjonsnivå	35
9.2	Kommunalt avløp	35
9.3	Privat avløp og vannmiljø	36
9.4	Nye boligområder i kommuneplanens arealdel	37
10	Tiltaksplan	38
10.1	Grunnlag	38

10.2	Oppsummering av tiltak.....	38
10.2.1	Kommunalt avløp.....	38
10.2.2	Vannmiljø og private avløp	39
10.3	Tiltaksplan kommunalt avløp	41
10.4	Tiltaksplan vannmiljø og privat avløp	42
11	Økonomi.....	43
11.1	Finansiering og selvkost	43
11.2	Gebyrgrunnlag	43

VEDLEGG

1. Kartlegging av akvatisk miljø – Sortland kommune. Rapport med vedlegg, Multiconsult 2020
2. Investeringsplan kommunalt avløp

TEGNINGER

GH001	Oversiktsplan eksisterende avløpsledninger
GH002	Aldersoversikt eksisterende avløpsledninger, Sortland/Strand
GH003	Aldersoversikt eksisterende avløpsledninger, Sigerfjord
GH004	Dimensjonsoversikt eksisterende avløp, Sortland/Strand
GH005	Dimensjonsoversikt eksisterende avløp, Sigerfjord
GH006	Oversikt spillvann / avløp felles, Sortland
GH007	Oversikt spillvann / avløp felles, Sigerfjord
GH101	Tiltaksplan, Strandskog/Myrland
GH102	Tiltaksplan Sortland sentrum
GH103	Tiltaksplan Sortland sentrum / Selnes
GH104	Tiltaksplan Selnes / Ånstad
GH105	Tiltaksplan Strand
GH106	Tiltaksplan Sigerfjord
GH107	Tiltaksplan Haldtstranda
GH108	Tiltaksplan Blokken
GH109	Tiltaksplan Grimsbøgen

1 Innledning

1.1 Om planen

Ny Kommunedelplan avløp og vannmiljø 2023-2035 erstatter tidligere utløpte hovedplan for avløpssektoren. Forrige plan var gjeldende for perioden 2003-2014.

Planen skal i tillegg ivareta de krav og forventninger som *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland 2016-2021* pålegger Sortland kommune som del av vannområde Vesterålen.

Planen skal være kommunens redskap for styring av investeringer og drift innenfor avløpssektoren. Planen omfatter alle kommunale avløpsanlegg. I tillegg skal planen bidra til å ivareta nødvendige krav til private avløpsanlegg, landbruk og øvrige virksomheter som bidrar til forurensing av vannforekomster.

Planen er utarbeidet etter DiVA-metodikken (<https://diva-guiden.no/>), som bygger på IAM-metodikken (Infrastructure Asset Management), også kjent som infrastrukturforvaltning. DiVA er en forkortelse for Digital VA-forvaltning, der man går gjennom 6 steg i prosessen med å utarbeide en plan.

Til arbeidet er det satt sammen en arbeidsgruppe bestående av prosjektleder og et team av ressurspersoner fra kommunen, sammen med fasilitator og utførende fra Multiconsult.

1.2 Planprogram

Kommunedelplan avløp og vannmiljø skal utarbeides som en kommunedelplan iht. Plan- og bygningsloven. Sortland kommune har vedtatt et planprogram (K-sak 054/18), som beskriver planprosessen, organisering av planarbeidet og som belyser behov for samarbeid og prosesser for medvirkning.

I tillegg til kommunale avløpsanlegg er det bestemt at planen skal ivareta forhold som omhandler forurensing til vannforekomster fra landbruk og privat/spredt avløp.

2 Rammebetingelser

2.1 Sentrale lover og forskrifter

Planarbeidet er hjemlet i plan- og bygningslovens § 11. Det er kommunestyret som vedtar planen.

Avløpsvirksomheten er underlagt en rekke lover og forskrifter som regulerer og påvirker planlegging, utførelse og drift av avløpsanlegg. Nedenfor er de viktigste lover og forskrifter med betydning for avløp opplistet.

- Plan- og bygningsloven
- Forurensningsloven
- Forskrift om begrensnig av forurensning – Del 4. Avløp
- EUs rammedirektiv for vann – vanndirektivet. Dette er formalisert og tilpasset norske forhold i vannforskriften.
- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg
- Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav
- Lov om vassdrag og grunnvann (Vannressursloven)
- Vannforskriften
- Arbeidsmiljøloven
- Folkehelseloven
- Internkontrollforskriften
- Naturmangfoldloven

Øvrig grunnlag og rammebetingelser for planarbeidet er:

- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen 2016-2021
- FNs bærekraftmål
- Hovedplan avløp 2003—2014
- Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2033
- Kommuneplanens arealdel 2017-2029
- Byplan Sortland – Blåbyen 2015-2027
- Sortland kommunes forskrift om VA-gebyr

Lov om kulturminner gjelder også uavkortet i hele kommunen, jr. § 3, 1. ledd: *"Ingen må - uten at det er lovlig etter § 8 -sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminner eller fremkalle fare for at dette kan skje."*

jr. § 8, 1.ledd: *"Vil noen sette igang tiltak som kan virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som er nevnt i § 3 første ledd, må vedkommende tidligst mulig før tiltaket planlegges iverksatt melde fra til vedkommende myndighet eller nærmeste politimyndighet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig om og i tilfelle på hvilken måte tiltaket kan iverksettes. Avgjørelsen kan påklages til departementet innen 6 uker fra underretning om vedtaket er kommet fram til adressaten."*

Vedkommende myndighet er Kulturminner i Nordland, Nordland fylkeskommune.

2.2 Forurensningsmyndighet

Klima- og miljødepartementet delegerer gjennom Forurensningsloven myndighet slik at det etter Forurensningsforskriften er kommunen som er forurensningsmyndighet for

- utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter, turistbedrifter og lignende virksomhet med utslipp mindre enn 50 pe (kapittel 12)
- utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelse med samlet utslipp mindre enn 2000 pe til ferskvann, mindre enn 2000 pe til elvemunning eller mindre enn 10.000 pe til sjø (kapittel 13)

og skal føre tilsyn med at bestemmelsene og vedtak fattet i medhold av disse kapitlene følges.

For større utslipp er Statsforvalteren forurensningsmyndighet (kapittel 14).

2.3 Rensekrav

Kystfarvann og elvemunninger fra Lindesnes til Grense Jakobselv er klassifisert som *mindre følsomme områder* iht. Forurensningsforskriften og medfører mindre strenge rensekrav enn for *normale områder* og *følsomme områder*. De mest sentrale rensekravene for Sortland kommune er:

Utslipp < 50 pe (kapittel 12)

Sanitært avløpsvann med utslipp til mindre følsomt område skal ikke forsøple sjø og sjøbunn, og minst etterkomme følgende rensekrav:

- a) 20 % reduksjon av SS-mengden, eller
- b) 180 mg SS/l

Utslippssted for avløpsvann fra renseanlegg skal lokaliseres slik at

- a) utslipp til sjø og ferskvann lokaliseres minst 2 m under laveste vannstand,
- b) utslipp til elv kun forekommer til elv med helårsavrenning, og
- c) utslipp til grunnen kun forekommer til stedegne løsmasser

Utslippssted for avløpsvann fra renseanlegg skal for øvrig lokaliseres og utformes slik at virkningene av utslippet på resipienten blir minst mulig og at brukerkonflikter unngås, herunder slik at utslippet ikke medfører fare for forurensning av drikkevann.

Utslipp 50 - 2000 pe til ferskvann/elvemunning, eller 50 - 10 000 pe til sjø (kapittel 13)

Kommunalt avløpsvann med utslipp til mindre følsomt område skal ikke forsøple sjø og sjøbunn, og minst etterkomme følgende rensekrav:

- a) 20% reduksjon av SS-mengden,
- b) 100 mg SS/l,
- c) sil med lysåpning på maks 1 mm, eller
- d) slamavskiller

Nye utslipp, utslipp som økes vesentlig eller renseanlegg som endres vesentlig, må etterkomme kravet i bokstav a eller b.

Utslippsstedet for avløpsvann fra renseanlegg skal lokaliseres og utformes slik at virkningene av utslippet på resipienten blir minst mulig og slik at brukerkonflikter unngås, herunder at utslippet ikke medfører fare for forurensning av drikkevann.

3 Status og utfordringer

3.1 Grunnlag

Formålet med første steg i planprosessen er å tydeliggjøre utfordringer innenfor avløpssektoren og forhold som bidrar til forurensing til vannforekomster fra landbruk og privat/spredt avløp. Det er sett nærmere på iverksatte tiltak og prosjekter i løpet av forrige planperiode og hva som ikke er gjennomført. Med utgangspunkt i dette skal det utvikles en forståelse av hva som er kjerneproblemene som må løses i løpet av neste planperiode.

3.2 Forrige hovedplan

Forrige hovedplan avløp var for perioden 2003-2014 og er dermed utgått på dato. Et hovedmål med denne planen har vært å sørge for at avløp fra bosetting og næringsvirksomhet i kommunen, med et langsiktig og bærekraftig perspektiv, ikke forurenser miljøet hverken hygienisk eller estetisk. Noen mer konkrete delmål fra denne planen er:

- Utslipp fra kommunale avløpsanlegg skal i løpet av 2014 ha rensing som tilfredsstillende krav
- Opprydding og standardheving på eksisterende kommunale avløpsanlegg som ikke tilfredsstillende krav.
- Tilstand på private avløpsanlegg skal registreres og det skal gis pålegg om utbedring for anlegg som ikke tilfredsstillende krav.

Generelt er få av de mest sentrale tiltakene i hovedplanen blitt gjennomført. Blant annet er ingen nye tiltak for avløpsrensing på kommunale utslipp utført, med unntak av Holmstad boligfelt som ble satt i drift i 2020.

Mange av de planlagte tiltakene for oppsamling og avskjæring til kommunale hovedutslipp er heller ikke gjennomført. De viktigste utførte tiltakene er avskjæring av Markveien og øversiden av Vesterålskata på Selnes til hovedutslippet nord for Sortlandsbrua, samt avskjæring av søndre del av Strandgata til hovedutslippet sør for brannstasjonen. For tiden pågår arbeidet med avskjæring og tilførsel av flere avløpsanlegg videre nordover langs Strandgata til det samme utslippet.

Det er ikke gjort noe systematisk arbeid med opprydding og separering av eldre avløpsanlegg i denne perioden. I hovedsak er utbygging av nye avløpsanlegg og opprydding i eksisterende kommet i stand i forbindelse med større utbyggingstiltak som Skolekvartalet, Kulturfabrikken, vegprosjekter og tilrettelegging for bolig og næring.

Når det gjelder private avløpsanlegg er det ikke foretatt noen systematisk registrering eller opprydding av betydning.

3.3 Regional plan for vannforvaltning

Det er gjennomført en tiltaksanalyse for Vesterålen vannområde som del av Regional plan for vannforvaltning. Disse tiltakene skal blant annet ivareta reduksjon av forurensingsbelastningen til vassdragene og kystvannet og samtidig bidra til forbedring av de fysiske og biologiske forholdene for vannlevende arter.

For Sortland kommune har utvalgte vassdrag fått særlig oppmerksomhet, i første rekke på grunn av påvirkning fra landbruk og spredt avløp. Dette er Ånstadvassdraget (Sortland), Holmstadvassdraget (Holmstaddalen), Selnesvassdraget (indre Eidsfjord), Grimsbogelva (indre Eidsfjord) og nedre del av Vikelva (Vikeidet).

3.4 Utfordringer

De viktigste utfordringene på avløpssektoren og for vannmiljøet i Sortland kommune kan sammenfattes i følgende punkter:

- Det er behov for å redusere antall urensede kommunale utslipp ved avskjæring til fremtidige hovedutslipp. Dette gjelder i hovedsak Sortland sentrum, og i noe mindre grad Strand og Sigerfjord.
- Godkjent avløpsrensing og utslippsdybde mangler på flere kommunale hovedutslipp, blant annet i Sortland sentrum. I tillegg har eksisterende renseanlegg ved Strandskog manglende kapasitet for å kunne få tilført avløp fra nærliggende urensede utslipp samt økt belastning som følge av planlagt fremtidig utbygging i området.
- Det tilføres mye overvann til avløpsnettet som følge av fellesanlegg med spillvann og overvann i samme ledning, samt innlekking på eldre avløpsledninger. Overvann bør i størst mulig grad skilles ut fra avløpssystemet gjennom lokal håndtering eller i egne overvannsledninger. Dette vil bidra til å kunne ivareta fungerende rensing, reduksjon av pumpekostnader og gi bedre kapasitet på ledningsnettet. Midlertidig tiltak for reduksjon av overvann til renseanlegg vil også kunne være overløp som trer i kraft ved stor nedbør og snøsmelting.
- Behov for en del tiltak for fornyelse og oppgradering av eksisterende anlegg, for å ivareta HMS og bedre utnyttelse av driftspersonell. Blant annet bør kommunale pumpestasjoner av eldre årgang oppgraderes eller skiftes ut.
- Manglende kontroll av om separate eller felles private avløpsanlegg har godkjente løsninger i henhold til gjeldende regelverk.
- Manglende kontroll på forskriftsmessig rensing av industri- og næringsavløp, inkludert fett-/oljeavskillere fra bedrifter, før påslipp til kommunalt avløpsnett eller utslipp til vassdrag,
- Miljøtilstanden på utvalgte vassdrag er ikke tilfredsstillende som følge av påvirkning fra blant annet landbruk og spredt avløp.

4 Eksisterende avløpssystem

4.1 Oversikt

Det vises til vedlagte kart for oversikt over eksisterende kommunale avløpsanlegg i Sortland kommune, se Tegn. GH001.

Kommunen er forurensningsmyndighet for avløpsutslipp til mindre følsomme områder i sjø opp til 10000 pe. Dette kravet er knyttet opp mot hver enkelt vannforekomst som tilføres utslipp, ikke det totale antall pe for alle kommunale anlegg samlet.

Nedenfor er en oversikt over eksisterende kommunale utslipp fordelt på resipienter, med samme inndeling i vannforekomster som benyttes av NVE (vann-nett.no). For alle vannforekomster er utslippsbelastningen godt innenfor grensen for kommunens myndighetsområde. Spredte avløp kommer i tillegg og fordeles bredt utover langs sjø og vassdrag i hele kommunen.

Område	Pe utslipp	Resipient
Sortland	7 350	Sortlandsundet (nord-indre, sør-indre og sør-ytre)
Strand	700	Sortlandsundet-sør-indre
Sigerfjord	830	Sigerfjorden
Maurnes	70	Sortlandsundet-nord-ytre
Holmen	70	Hognfjorden
Jennestad	100	Sortlandsundet-nord-ytre
Holmstad og Grimsbogen	120	Eidsfjorden-indre
Tjønnvollbekken (Holand)	60	Sortlandsundet sør-ytre
Bløkken	20	Sortlandsundet sør-ytre
SUM	9 320	

Tabell 1: Eksisterende kommunale utslipp fordelt på resipienter

Nedenfor følger nærmere beskrivelse av eksisterende avløpssystem for delområder i kommunen.

4.2 Sortland

Sortland har i dag 13 kommunale utslipp til Sortlandsundet. I Hovedplan avløp 2003-2014 var det planlagt å samle eksisterende utslipp til fem fremtidige hovedutslipp med tilhørende rensing. Dagens situasjon er at det er etablert renseanlegg og utslipp ved kun to av disse hovedutslippene; RA Selnes (nord for Sortlandsbrua) og RA Strandskog (ved Montér). Ved planlagt hovedutslipp for Sortland sentrum ved Natsteinsøyra og de to mindre utslippene nord for Sortland (Blåheiveien og Ånstadstjøen) er det ikke etablert rensing.

Bebyggelse fra før rundt 1980 ble i stor grad etablert med fellessystemer, det vil si med spillvann og overvann i samme ledning. Noe av dette er skiftet ut og separert i ettertid, men det meste er fremdeles som da det ble opprinnelig lagt. All nyere bebyggelse er etablert med separatsystemer.

4.3 Strand

Boligfeltene Strand I og Strand II er i sin helhet bygd opp med separatsystem. Det er etablert hovedutslipp med tilhørende renseanlegg (RA Strand). Det nyeste boligfeltet, Strand sentrum, har midlertidig urensset utslipp til sundet, i påvente av etablering av pumpestasjon og pumpeledning til RA Strand.

All bebyggelse nord og sør for de tre boligfeltene har felles private eller separate avløpsanlegg, hovedsakelig slamavskiller og utslippsledning til sjø.

4.4 Sigerfjord

I Sigerfjord er det etablert kommunalt hovedutslipp med tilhørende renseanlegg på Dalsand. Det er bygd avskjærende ledning langs sjøen mellom Sigerfjord Fisk AS og Dalsand. Det er imidlertid stor mengde overvann inn i systemet og mange overløp på strekningen. Det er også etablert kommunalt urensset utslipp til sjø, Haugen og Hagen, øst for Sigerfjord Fisk AS. På nordsiden av Kjerringneselva er det etablert ett kommunalt utslipp sør for Kjerringnes.

Bebyggelsen innover Sigerfjorden, fra Hagen og østover, har stort sett separate utslipp til sjø.

På nordsiden av Dalsand er det etablert to felles private anlegg og en del separate private utslipp.

4.5 Sigerfjord – Fiskfjord – Blokken

I Blokken er det etablert kommunalt avløpsanlegg for bebyggelsen som regulert i reguleringsplan Blokken boligfelt, samt de tidligere eldreboligene øst for fylkesveien. Dette utslippet går i dag urensset til sjø. Ellers er det i hovedsak separate avløpsløsninger til sjø og vassdrag på hele strekningen.

4.6 Maurnes, Liland og Hognfjord

Det er etablert kommunalt avløp for Maurnes skole og et fåtall boliger i området, samt fra Holmen boligfelt. Øvrige anlegg i disse områdene er felles private og private avløp, stort sett med utslipp til sjø. Industribedriftene i Holmen har etablert felles private avløp.

4.7 Godfjord

I bygdene i Godfjord er det etablert felles private avløp eller private avløp, stort sett med utslipp til sjø.

4.8 Reinsnes, Roksøy og Vidbukta

I disse bygdene er det etablert felles private avløp eller private avløp, stort sett med utslipp til sjø.

4.9 Ånstad – Jennestad - Vik

Både ved Jennestadosen og på Jennestad er det etablert kommunale avløpsanlegg med rensing i slamavskiller før utløp til sjø. Randbebyggelse langs fylkesvei 820 mellom Ånstad og Vik har i stor grad private avløp med utslipp til sjø.

4.10 Vik – Bremnes – Holm

Området består i hovedsak av randbebyggelse langs fylkesvei 7688 og gårdsveier med flere gårder og bolighus langs disse. Avløpssituasjonen er preget av private utslipp til sjø, vassdrag eller til grunnen.

4.11 Frøskeland – kommunegrense

Bebyggelsen består i hovedsak av randbebyggelse langs fylkesveien mot Bø, kommunal veg, private og felles private veger, der det i hovedsak er separate avløpsløsninger til sjø, vassdrag og grunnen på hele strekningen.

4.12 Eidsfjord og Holmstaddalen

I Eidsfjord er det etablert to kommunale utslipp. Ett tilknyttet Rypkjerrveien boligfelt ved Holmstad og ett i Grimsbogen. For boligfeltet er det nylig etablert felles slamavskiller og ny ledning til sjø, men Grimsbogen går urensset til sjøen.

Ellers er det felles privat eller separate private avløp, som regel via slamsavskiller med utslipp til sjø som dominerer, men det er også etablert en del anlegg med 2 rensetrinn, der det er langt til sjø.

En stor del av fritidsboligene sør for Valfjorden har etablert avløp til sjø via slamavskiller og private, separate eller felles avløpsledninger.

4.13 Steiro - Rise

Det er etablert kommunalt avløp via slamavskiller til sjø fra Tjønnavollbekken boligfelt og boligene rundt den nedlagte Holand skole.

Sortland videregående skole avd. Kleiva og boligene tilhørende skolen er knyttet til ett felles privat utslipp, som er oppgradert de senere årene. Kleiva barnehage har etablert eget utslipp til sjø via slamavskiller sammen med bygdehuset. Det er også private fellesanlegg ved Haldtstranda boligfelt, her planlegges det å foreta oppsamling til nytt kommunalt renseanlegg og utslipp.

For randbebyggelsen langs både fylkesvei 82, Steiroveien og Riseveien er det etablert private separatanlegg eller felles private utslipp via slamavskiller til sjø, noen få minirensesanlegg med utslipp til grunnen eller til bekker og kanaler, en del sandfilteranlegg utslipp til bekker og kanaler mm.

5 Risikovurdering

5.1 Bakgrunn

De tjenestene som leveres av kommunen innenfor avløpssektoren er helt nødvendige for at samfunnet skal fungere som normalt. Kommunen har samtidig et ansvar for å påse at nødvendige tiltak for å sørge for tilfredsstillende miljøtilstand i vannforekomstene blir gjennomført. Planarbeidet på alle nivåer, fra hovedplan/kommunedelplan til saneringsplan og årlige investeringsplaner, skal bidra til at kommunens oppdrag blir løst.

Et innledende trinn i planprosessen er å velge ut risikohendelser samt mål og ytelsesindikatorer. Dette gjøres for å kunne sette en diagnose på infrastrukturen, planlegge de rette tiltakene og vurdere effekten av disse.

5.2 Arbeidsmetodikk

Det foreligger ikke en oppdatert ROS-analyse for avløp og vannmiljø for Sortland kommune fra tidligere. Som del av planarbeidet er det derfor foretatt en gjennomgang av ulike risikohendelser med etterfølgende risikovurderinger. Arbeidet er utført i møter med personell fra kommunen og rådgiver.

Analysen har resultert i én tabell for kommunalt avløp og en tilsvarende tabell for vannmiljødelen av planarbeidet. Disse viser omforente risikohendelser med tilhørende sannsynlighet, konsekvens og risikoklasse gitt ved farge i henhold til risikomatrisen nedenfor.

SANNSYNLIGHET	KONSEKVENNS			
	K1 - Liten	K2 - Middels	K3 - Stor	K4 - Svært stor
S4 - Svært stor	gul	rød	rød	rød
S3 - Stor	grønn	gul	rød	rød
S2 - Middels	grønn	grønn	gul	rød
S1 - Liten	grønn	grønn	gul	gul

Figur 1: Risikomatrise

5.3 Risiko

Avløp

Risikohendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko
Manglende separering - store mengder overvann tilføres pumpestasjoner og renseanlegg, dårlig renseeffekt	S4	K2	
Kapasitet ledningsanlegg - økt tilførsel overvann, større andel overløpsutslipp	S4	K2	
Gamle ledninger/kummer - brudd/gjentetting, tilbakeslag kjellere etc.	S4	K2	
Manglende fett-/oljeutskillere fra bedrifter	S3	K4	
Ulovlig påslipp av urensset industriavløp	S4	K3	
Økt havnivå, stormflo - tilbakeslag av sjøvann i pumpestasjoner, renseanlegg og lavtliggende bebyggelse	S2	K2	
Lekkasje fra avløp til drikkevann	S1	K2	

Utdaterte renseanlegg/pumpestasjoner – mangel på servicepersonell/reservedeler, havari, ikke tilfredsstillende rensing	S3	K2	
Utdaterte renseanlegg/pumpestasjoner - helserisiko for driftspersonell	S4	K3	
Direkte urensede utslipp	S4	K3	
Ikke oppdatert VA-ledningskart	S4	K2	
Utdatert VA-norm	S4	K2	
Personell, mange potensielt unødvendige oppgaver, arbeidsmiljø, rekruttering	S4	K2	
Tilstopping av sluk/bekkeinntak – overvann på avveie	S3	K2	

Tabell 2: Risikovurdering avløp

Vannmiljø

Risikohendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko
Lekkasje fra siloanlegg	S3	K3	
Lekkasje fra rundballer	S3	K2	
Gjødsling, feil tid og sted	S3	K3	
Lekkasje fra gjødsellager	S3	K3	
Beite nært vassdrag	S3	K2	
Modifisering av vassdrag	S2	K3	
Nydyrking, fortetting	S3	K2	
Kjemikalier og oljer fra industri og landbruk	S4	K4	
Masseuttak, fine fraksjoner til vassdrag	S3	K4	
Forurenset overvann til vassdrag, m/ søppel	S4	K3	
Manglende rensing av separate avløpsanlegg	S4	K4	

Tabell 3: Risikovurdering vannmiljø

6 Mål

6.1 Grunnlag

Basert på risikohendelsene og andre kjente utfordringer er det definert mål som skal gjenspeile hva man ønsker å oppnå med planen. Målene skal være ambisiøse og utfordrende, men oppnåelige og mulig å uttrykke i klartekst. For å vise hva man faktisk ønsker å oppnå, bør tiltakene som beskrives i planen begrunnes og evalueres ut fra konkrete mål.

6.2 Overordnede mål

Sortland kommune ønsker at målene skal være forankret i FNs bærekraftsmål. Dette er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål består av 17 mål med tilhørende delmål. Av disse er 5 utvalgte mål spesielt relevante å ta med seg inn i planen.

Mål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle.

Her vektlegges spesielt delmål 3.9. Dette innebærer at antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurensset luft, vann og jord skal reduseres betydelig innen 2030.

Mål 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle.

Alle delmål er her relevante.

Mål 9: Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Her vektlegges delmål 9.1, som innebærer å utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, inkludert regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle. Delmål 9.4 er også relevant, det vil si å oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig innen 2030, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser.

Mål 13: Bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.

Delmål 13.1 og 13.3 spesielt relevante, i første rekke når det gjelder klimatilpasning, det vil si å styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer samt øvrige konsekvenser av klimaendringer.

Mål 14: Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Delmål 14.1 er her viktig, det vil si å forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning innen 2025, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forøpling og utslipp av næringssalter.

Av nasjonale mål som er viktige å ta med seg inn i planen er arbeidet med å tette gapet mellom dagens tilstand og oppnåelse av miljømålene i vannforekomstene som er satt etter vannforskriften.

For avløp er et viktig nasjonalt mål at kommunene iverksetter nødvendige tiltak for å sørge for at alle anlegg oppfyller kravene til rensing i henhold til forurensningsforskriften.

6.3 Ytelsesindikator og målverdi

Å bedømme ytelsen til en tjeneste eller komponent, enten yteevne eller effektivitet, gjøres ved å beskrive en måleparameter gjennom en ytelsesindikator. En ytelsesindikator er et kvantitativt mål

som uttrykkes med en verdi og en enhet. Den beregnede ytelsesindikatoren sammenlignes med en målverdi for å kunne vurdere ytelsen. Det må også utarbeides intervaller for disse verdiene for å kunne vurdere om systemet yter bra, middels eller dårlig på de gitte målene.

6.4 Fastsetting av mål

Med utgangspunkt i risikovurderingen er det satt opp forslag til konkrete mål. Målene er gjennomgått, diskutert og justert i møter med personell fra kommunen og rådgiver. Det har spesielt vært fokus på at målene skal gis en ytelsesindikator og en fornuftig skala for vurdering av måloppnåelse.

6.5 Visjon

Følgende visjon er fastsatt:

I Sortland tar vi vare på naturen, havet og lufta, og sikrer naturmangfoldet og økosystemet i det. Derfor skal vi sikre rent drikkevann og hindre utslipp av urensset avløp.

6.6 Definerte mål og ytelsesindikatorer

Tabellen nedenfor viser de utvalgte målene med tilhørende ytelsesindikator, målverdi og toleransegrenser.

Mål	Ytelsesindikator	Målverdi	Toleransegrenser
Godkjent rensing på alle fremtidige kommunale hovedutslipp	Antall hovedutslipp uten godkjent rensing	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2
Redusere antall kommunale utslipp, alt kommunalt avløp skal ledes til et hovedutslipp med rensing	Antall pe ikke tilført hovedutslipp	0	Bra: 0 Middels: 500 Dårlig: 1000
Redusere fellessystemer, utskifting av eldre ledningsanlegg	Antall m/år	1000	Bra: 1000 Middels: 500 Dårlig: 250
Installere utstyr/målere for registrering av overløp til resipienter	Antall overløp uten registrering	0	Bra: 0 Middels: 5 Dårlig: 10
Alle kommunale pumpestasjoner og renseanlegg skal tilfredsstille krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell	Antall anlegg ikke godkjent	0	Bra: 0 Middels: 3 Dårlig: 5
Det skal ikke være påslipp av urensset industriavløp til kommunalt nett	Antall påslipp uten tilfredsstillende rensing	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2
Det skal være godkjent fett-/oljeutskiller fra bedrifter før påslipp til kommunalt nett	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4
VA-ledningskartet skal til enhver tid være oppdatert med alle kommunale anlegg	Antall ikke oppdaterte anlegg	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4

Alle private felles og separate avløpsanlegg skal ha godkjente avløpsløsninger i henhold til gjeldende regelverk	Andel ikke godkjente anlegg (%)	0	Bra: 0 Middels: 20 Dårlig: 40
Utvalgte vannforekomster skal ha en miljøtilstand tilsvarende god eller svært god.	Antall utvalgte vassdrag som ikke har godkjent miljøtilstand	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 3
Alle gjødsellager, siloer og oppbevaring av rundballer skal ha godkjente løsninger som hindrer utslipp til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4
Redusere diffus avrenning fra dyrka mark og beite, og erosjon	Redusert gjødsling og erosjonsskader i kantsoner langs vassdrag	Tiltak i 5 vassdrag	Bra: 5 Middels: 3 Dårlig = 0
Det skal ikke forekomme utslipp av kjemikalier og olje fra industri og landbruk til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2
Sette inn nødvendige krav og tiltak for å hindre at fine fraksjoner fra massetak tilføres vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	0	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2

Tabell 4: Mål og ytelsesindikatorer

7 Grunnlagsdata

7.1 Formål

Det er nødvendig å få vurdert om det foreligger tilstrekkelig informasjon og datagrunnlag for å kunne fastslå nåværende status for de ytelsesindikatorene som målene skal evalueres etter, eller om det er behov for å samle inn ytterligere informasjon.

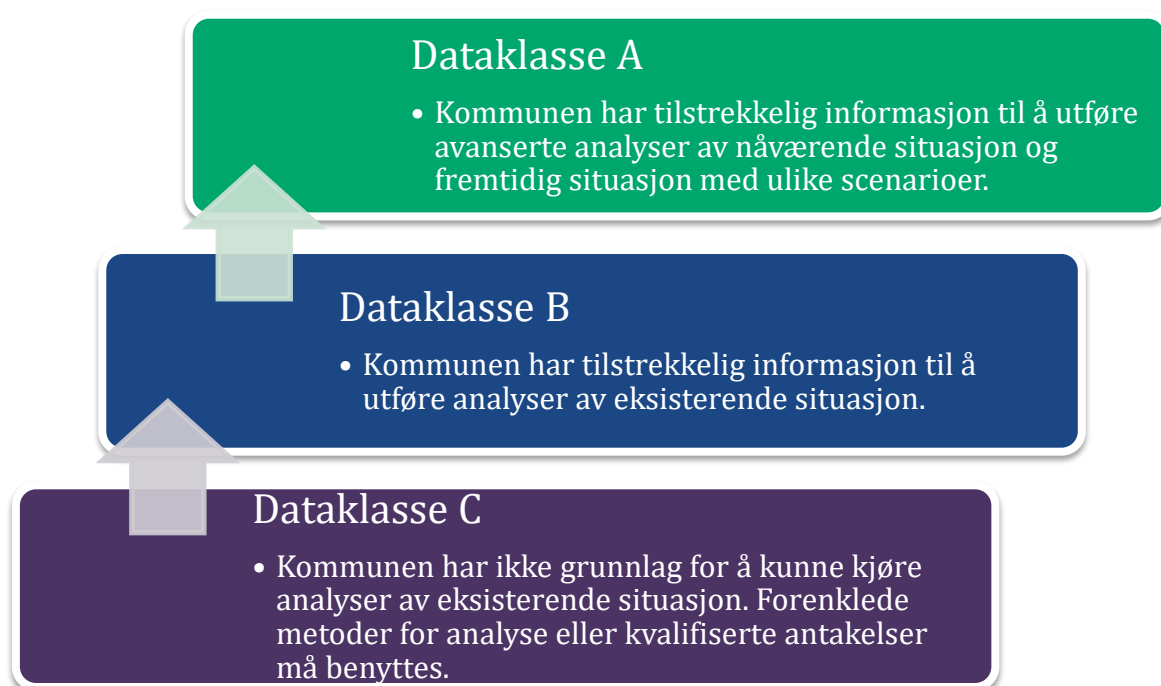
Målene for Sortland kommune med tilhørende ytelsesindikator og målverdi er oppsummert i forrige kapittel.

Den kunnskapen som foreligger som grunnlag for planen vil være utgangspunkt for senere evaluering av måloppnåelse og effekten av utførte tiltak.

7.2 Om dataklassifisering

For å kunne beskrive type informasjon målene er basert på, er den tilgjengelige informasjonen for hvert mål dataklassifisert. Klassifiseringen er viktig fordi den forteller om det er mulig eller hensiktsmessig å gjøre spesielle analyser eller simuleringer for å få bedre kunnskap om nåsituasjonen, eller om det er tilstrekkelig med forenklede analyser.

Gjennom klassifiseringen får man også en oversikt over hva slags data kommunen mangler, om eksisterende data er gode nok, eller om det kreves ytterligere innsamling av data for å kunne utføre de analysene som er nødvendige for å tallfeste status for målene.

Figur 2: Dataklasser

For hvert mål gjøres klassifisering ut fra hvilke data som er tilgjengelig. Dette innebærer at vi kan være i klasse B for et mål, men samtidig være i klasse C for et annet mål. Når alle målene er blitt klassifisert, er det opp til kommunen å bestemme ambisjonsnivået og hvorvidt flere data skal innhentes.

7.3 Dataklassifisering

For hvert av målene er det gjort en klassifisering. Det er også gjort en vurdering av ønsket ambisjonsnivå og hvilke data som eventuelt bør innhentes for å nå dette ambisjonsnivået eller forbedre vurderingsgrunnlaget.

Vurderingen for anbefalt klasse er gjort på bakgrunn av nåværende klasse og hvilke data som er realistiske å få innhentet i nær fremtid.

Mål	Nåværende klasse	Anbefalt klasse	Nødvendige data for å nå anbefalt klasse, eller bedre grunnlaget innenfor nåværende klasse
Godkjent rensing på alle fremtidige kommunale hovedutslipp	C	C	Ikke behov for spesielle analyser for å ha tilstrekkelig informasjon, et oppdatert VA-ledningskart er tilstrekkelig grunnlag
Redusere antall kommunale utslipp, alt kommunalt avløp skal ledes til et hovedutslipp med rensing	C	C	Ikke behov for spesielle analyser for å ha tilstrekkelig informasjon, et oppdatert VA-ledningskart er tilstrekkelig grunnlag
Redusere fellessystemer, utskifting av eldre ledningsanlegg	C	B	Oppdatert VA-ledningskart med riktig informasjon om felles-/separatsystem
Installere utstyr/målere for registrering av overløp til resipienter	C	A	Utstyr/målere tilkoblet SD-anlegg for kontinuerlig registrering. Selve tiltaket vil bedre analysegrunnlaget for vurdering av effekten av øvrige tiltak i planen.
Alle kommunale pumpestasjoner og renseanlegg skal tilfredsstille krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell	C	C	Gjennomgang av hvert enkelt anlegg for å få oversikt over mangler.
Det skal ikke være påslipp av urensset industriavløp til kommunalt nett	C	C	Systematisk gjennomgang av status for aktuelle bedrifter som kan ha påslipp for å vite dagens status.
Det skal være godkjent fett-/oljeutskiller fra bedrifter før påslipp til kommunalt nett	C	C	Systematisk gjennomgang av status for bedrifter med krav til fett-/oljeutskiller for å vite dagens status.
VA-ledningskartet skal til enhver tid være oppdatert med alle kommunale anlegg	B	A	Et oppdatert og kvalitetssikret VA-ledningskart vil være et viktig grunnlag for å kunne kjøre avanserte analyser og modellering om ønskelig.
Alle private felles og separate avløpsanlegg skal ha godkjente avløpsløsninger i henhold til gjeldende regelverk	C	C	Systematisk kartlegging av eksisterende situasjon for alle anlegg for å vite dagens status.
Utvalgte vannforekomster skal ha en miljøtilstand tilsvarende god eller svært god.	C	B	Prøvetakingsprogram for innhenting av kunnskap om status for miljøtilstand for utvalgte vannforekomster. Oppfølgingsprogram for å kunne analysere effekten av tiltak.

Alle gjødsellager, siloer og oppbevaring av rundballer skal ha godkjente løsninger som hindrer utslipp til vannforekomster	C	C	Systematisk kartlegging av eksisterende situasjon for alle anlegg for å vite dagens status.
Redusere diffus avrenning fra dyrka mark og beite, og erosjon	C	B	Registrering av utførte tiltak i planperioden.
Det skal ikke forekomme utslipp av kjemikalier og olje fra industri og landbruk til vannforekomster	C	C	Systematisk kartlegging av eksisterende situasjon for alle anlegg for å vite dagens status.
Sette inn nødvendige krav og tiltak for å hindre at fine fraksjoner fra massetak tilføres vannforekomster	C	C	Systematisk kartlegging av eksisterende situasjon for alle anlegg for å vite dagens status.

Tabell 5: Dataklassifisering

7.4 Supplerende data

Dataklassifiseringen over har identifisert hvilke datagrunnlag som foreligger for hvert av målene, og hva som mangler for å kunne ha tilstrekkelig grunnlag for planen og senere evaluering av måloppnåelse.

For å bedre kunnskapen om eksisterende anlegg og skaffe tilstrekkelig grunnlag for å gjøre ytterligere analyser på lengre sikt, kan det blant annet vurderes å innhente følgende supplerende data:

- Innbyggertall og tilhørende avløpsbelastning i pe innenfor hver av de fremtidige avløpssonene. Vurdering av inndeling i undersoner innenfor hver sone for å kunne vurdere dette mer detaljert.
- Systematisering av alder på ledningsnett og øvrige avløpsanlegg.
- Sortering av anlegg etter ledningsmateriale og dimensjoner.
- Systematisk vurdering av tilstanden fordelt på utvalgte ledningsstrek, blant annet ved filming/rørinspeksjon.
- Bedre kunnskap om avløpsbelastning, traseer, dimensjoner og materialer for felles private anlegg som ikke kommer frem av VA-ledningskartet.
- Etablering av hydraulisk modell for ledningsnett, blant annet for vurdering av overløpsdrift og kapasitet på overvann.
- Oversikt over flomveier, for planlegging av tiltak ved flomhendelser der eksisterende overvannssystem ikke har tilstrekkelig kapasitet eller er ute av funksjon.
- Undersøkelse av tilstand og vannkvalitet i alle resipienter for kommunale anlegg.
- Vurdering av behov for innhenting av grunnlag for flere ferskvannsresipienter for separate anlegg enn de som er undersøkt.

Noe av dette inngår som del av kommunedelplanen, mens andre tiltak vil være mer omfattende og tidkrevende og mer egnet til å legge inn som del av handlingsplanen.

8 Diagnose og prognose

8.1 Formål

8.1.1 Diagnose

Diagnosen skal si noe om den overordnede tilstanden og fortelle mer om hvordan de fastsatte målene er ivaretatt i dag. Det vil si status for systemets ytelse sammenlignet med de etablerte målene og tilhørende toleransegrenser. Resultatet vises i form av trafikklys hvor grønt er bra, gult er middels og rødt dårlig. Det er angitt tilhørende toleransegrenser for hvilke intervaller som betegnes som bra, middels og dårlig.

Med utgangspunkt i dataklassifiseringen og tilgjengelig grunnlagsdata er diagnose blitt utarbeidet. Behov for eventuelle tilleggsregistreringer for å skaffe tilstrekkelig grunnlag vurderes nærmere.

8.1.2 Prognose

Når diagnosen er klar, kan det ut fra denne lages en prognose som sier noe om hvordan dagens system vil yte i framtiden gitt forventede framtidsutsikter. Systemet analyseres ved å vurdere dagens system opp mot forventede utviklingsscenarier og hvordan disse i seg selv vil påvirke måloppnåelsen. Med bakgrunn i dette kan strategier og tiltak for å oppnå målene vurderes nærmere.

Det er valgt å ta utgangspunkt i følgende scenarier:

- Klimaendringer. Høyere gjennomsnittstemperaturer, flere og større uværshendelser med kraftig vind, store nedbørshendelser og hurtig snøsmelting.
- Befolkningsvekst. Økning i folketall i form av tilflytting. Fortetting av eksisterende, og etablering av nye boligområder.
- Etablering av industri og nye arbeidsplasser.
- Nydyrking og økt beiting i landbruket.

8.2 Diagnose og prognose for avløp og vannmiljø

Her gis det en kort beskrivelse av hvert av målene, samt hvilke beregninger og vurderinger som ligger til grunn for diagnosene som settes for hvert av disse, samt prognose ut fra de definerte utviklingsscenariene.

Mål 1 – Rensing kommunale utslipp

Tabellen under viser status for godkjent rensing på kommunale avløpsanlegg i Sortland. Det er da tatt utgangspunkt i planlagte fremtidige utslipp i henhold til den forrige hovedplanen fra 2003, som antas å bli uendret.

Område	Antall kommunale utslipp i dag	Fremtidige kommunale utslipp etter avskjæring	Utslipp med godkjent rensing i dag	Fremtidige utslipp uten rensing i dag (må renses)
Sortland	13	5	2	3
Strand	2	1	1	0
Sigerfjord	5	5	2	3

Maurnes	1	1	1	0
Holmen	1	1	1	0
Jennestad	2	2	2	0
Holmstad og Grimsbogen	2	2	1	1
Tjønnvollbekken (Holand)	1	1	1	0
Blokken	1	1	0	1
SUM	28	19	11	8

Tabell 6: Status rensing kommunale utslipp

Totalt er det 8 av de 19 fremtidige hovedutslippene som i dag ikke har godkjent rensing før utslipp. I henhold til de satte toleransegrensene må derfor status for dette målet settes til rødt nivå.

Ingen av de utvalgte prognosescenariene vil ha påvirkning på antall hovedutslipp uten godkjent rensing. Det vil ikke bli tillatt etablering av nye utslipp uten godkjent rensing, mens eventuell nyetablering av boliger eller arbeidsplasser i områder med kommunalt avløpsnett vil tilknyttes nærliggende ledning og ledes til nærmeste utslipp med/uten rensing. Prognosen endres derfor ikke i forhold til dagens status.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Godkjent rensing på alle fremtidige kommunale hovedutslipp	Antall hovedutslipp uten godkjent rensing	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	8	8

Mål 2 – Redusere antall kommunale utslipp, alt kommunalt avløp til hovedutslipp med rensing

Fra ledningskart er det gjort en inndeling i områder som er tilknyttet de eksisterende kommunale utslippene. Med utgangspunkt i dette er det tatt ut befolkningsdata og beregnet antall personekvivalenter (pe) fra boliger.

I tillegg vil det være avløpsbelastning fra arbeidsplasser, skoler, institusjoner, hotell/overnatting, serveringssteder etc. For arbeidsplasser er det hentet ut tall fra kommuneplanens samfunnsdel, og gjort en skjønnsmessig fordeling på områder. Her er også pendlere medregnet. Det er videre hentet ut tilgjengelig data om elevantal, sykehjemsplasser, hotellsenger etc. og for øvrig gjort noen antakelser med hensyn på gjennomsnittlige sitteplasser på restauranter, kafeer etc. I tabellen nedenfor er tallene avrundet til nærmeste 10 pe.

For hvert område er det videre gjort en fordeling av pe etter hva som i dag ledes til henholdsvis rensede og urensede utslipp.

Område	Pe boliger	Pe øvrig	Pe totalt	Antall pe til renseanlegg	Antall pe til urensede utslipp
Sortland	4520	2 830	7 350	2130	5 220
Strand	630	70	700	580	120

Sigerfjord	740	90	830	760	70
Maurnes	40	30	70	70	0
Holmen	60	10	70	70	0
Jennestad	80	20	100	100	0
Holmstad og Grimsbøgen	110	10	120	90	30
Tjønnvollbekken (Holand)	60	0	60	60	0
Blokken	20	0	20	0	20
SUM	6 260	3 060	9 320	3 860	5 460

Tabell 7: Fordeling pe til renseanlegg og urensede utslipp

Det er beregnet en total belastning fra urensede utslipp fra kommunale avløpsanlegg på rundt 5500 pe, noe som utgjør nært 60 % av alle kommunale utslipp. Dette er langt over den grensen som er satt for rødt nivå.

Sortland kommune hadde pr utgangen av 2020 et folketall på 10 514 innbyggere. Ifølge prognosene til SSB er det forventet minimal befolkningsvekst frem mot 2030 og videre til 2050 for kommunen. Det er imidlertid rimelig å anta en fortsatt utvikling der folketallet i tettstedene Sortland, Strand og Sigerfjord øker på bekostning av spredt bosetning. Med bakgrunn i dette forutsettes det at antall pe tilknyttet kommunale avløpsanlegg vil øke i planperioden. Dette innebærer også at dersom kommunen ikke foretar etablering av nye renseanlegg, utbedring av eksisterende, samt sørger for at urensede utslipp avskjæres mot renseanlegg, vil antall pe til urensede utslipp fortsette å øke fra dagens nivå. Prognosen er derfor fremdeles på rødt nivå, men med en større verdi enn dagens status.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Redusere antall kommunale utslipp, alt kommunalt avløp skal ledes til et hovedutslipp med rensing	Antall pe ikke tilført hovedutslipp med rensing	Bra: 0 Middels: 500 Dårlig: 1000	5 460	> 5460

Mål 3 – Redusere fellessystemer, utskifting av eldre ledningsanlegg

Det vises til egne tegninger der ledningstraseer med felles avløpsledninger er uthevet. Dette omfatter i hovedsak eldre ledninger i Sortland og Sigerfjord etablert tidligere enn rundt 1980, nyere ledninger enn dette er etablert med separate ledninger for spillvann og overvann. Antall meter med kommunale fellesledninger er likevel relativt høyt fremdeles, se tabellen nedenfor.

Område	Antall m fellesavløp
Sortland	14 330
Sigerfjord	7 840
SUM	22 170

Tabell 8: Fellessystemer avløp

Det har vært begrenset omfang av sanering av eldre fellesavløp i Sortland kommune de senere årene. I gjennomsnitt er det årlig lagt i størrelsesorden 520 m nye avløpsledninger i kommunal regi. Det er anslått at mindre enn halvparten av dette er separering av gamle fellesledninger, rundt 250 m/år. Dette ligger innenfor grensen for rødt nivå.

Videreføring av den samme utskiftingstakten vil medføre at det vil ta nærmere 90 år å gjennomføre full separering. Med en utskiftingstakt i henhold til målet på 1000 m/år vil ta rundt 22 år å få gjennomført full separering av kommunalt avløpsnett. Utskiftingstakten må vurderes opp mot andre tiltak, som for eksempel tidspunkt for etablering av renseanlegg og avskjæring av urensede utslipp til renseanlegg.

Klimaendringer vil på sikt kunne føre til økt belastning av fellessystemene som følge av større og hyppigere flomhendelser, men dette vil ikke uten videre medføre en økning i utskiftingstakten.

Etablering av nye boligområder eller bedrifter vil kunne tvinge frem behov for utskifting av nærliggende VA-anlegg, for eksempel som følge av begrenset kapasitet eller dårlig tilstand på eksisterende nett. Dette pålegges ofte utbyggere, så økt utbyggingsaktivitet vil naturlig bidra til en økende utskiftingsgrad.

Det er imidlertid ikke grunn til å anta at det vil være noen betydelig økning i boligbygging eller næringsetablering i Sortland kommune enn det som har vært situasjonen de siste årene. Ut fra dette endres ikke prognoseverdien i forhold til dagens situasjon.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Redusere fellessystemer, utskifting av eldre ledningsanlegg	Antall m/år	Bra: 1000 Middels: 500 Dårlig: 250	250	250

Mål 4 - Installere utstyr/målere for registrering av overløp til resipienter

Det er i dag 4 kommunale renseanlegg av type silanlegg i kommunen. I perioder der disse er ut av drift eller overbelastet som følge av stor nedbørstilrenning, vil avløpet helt eller delvis gå i overløp. For de kommunale slamavskillerne er det ikke installert overløp eller omløp. I tillegg er det i dag 7 kommunale pumpestasjoner der avløpet avlastes i nødoverløp ved driftsstans eller overbelastning. Det er i dag ingen registrering av hverken tid eller mengde i overløp fra noen av disse anleggene.

Det er for øvrig heller ikke installert noen regnvannsoverløp på det kommunale avløpsnettet med hensikt å avlaste ledningsnettet ved større nedbørsmengder og snøsmelting. Dette er typisk tverroverløp eller annen partikkelavskillende innretning som avlaster avløpet til overvannsnettet eller urensede utslipp når mengdene overstiger en gitt verdi.

Etter hvert som flere av dagens urensede utslipp avskjæres til renseanlegg vil det naturlig komme til flere overløp i tilknytning til nye pumpestasjoner og øvrige avskjæringspunkter. Det antas at alle nye overløp vil etableres med tilrettelagt mulighet for registrering, så dagens antall vil være det maksimale uten registrering.

Ettersom ingen av dagens kjente overløp registreres, overstiges toleransegrensen for rødt nivå.

Selv om både klimaendringer, befolkningsvekst og næringsetableringer vil medføre større belastninger på eksisterende ledningsnett og at større mengder går i overløp, vil ikke dette ha påvirkning på antall overløp. Prognosen blir dermed uendret i forhold til dagens situasjon.

Område	Antall pumpestasjoner	Antall renseanlegg	Totalt overløp
Sortland	4	2	6
Strand	0	1	1
Sigerfjord	3	1	4
SUM	7	4	11

Tabell 9: Eksisterende overløp

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Installere utstyr/målere for registrering av overløp til resipienter	Antall overløp uten registrering	Bra: 0 Middels: 5 Dårlig: 10	11	11

Mål 5 - Alle kommunale pumpestasjoner og renseanlegg skal tilfredsstille krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell

Blant de anleggene som er i drift er den midlertidige pumpeløsningen i kum ved utslippet nedenfor Kong Øysteins veg det anlegget som i minst grad tilfredsstiller HMS-krav, med jevnlig behov for tilsyn og tiltak for å holde den i drift. Pumpestasjonen ved Kystvakta er gammel og tilfredsstiller heller ikke dagens krav. Det samme kan antas om stasjonen på Torget. Øvrige pumpestasjoner er av nyere årgang og antas å oppfylle dagens krav.

Når det gjelder de eksisterende 4 kommunale renseanleggene er alle bygget på 90-tallet og er ikke oppdatert med tilfredsstillende systemer for blant annet sikkerhet mot kontakt med avløpsvann og -slam, gasser etc., manuelt arbeid med ristgods, tilstoppet utstyr, spyling og suging, samt fall fra høyde eller glatt underlag.

Det bør tas en detaljert gjennomgang av hver enkelt pumpestasjon og renseanlegg for å dokumentere status og mangler. Men ut fra den kjennskapen vi har i dag vil det være riktig å anta at alle renseanleggene og minst to av pumpestasjonene ikke vil oppfylle alle HMS-krav, og at toleransegrense for rødt nivå overstiges.

Prognosen for oppfyllelse av krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell vil være uavhengig av de utvalgte scenariene og beholdes derfor på dagens nivå.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Alle kommunale pumpestasjoner og renseanlegg skal tilfredsstille krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell	Antall anlegg ikke godkjent	Bra: 0 Middels: 3 Dårlig: 5	> 5	> 5

Mål 6 - Det skal ikke være påslipp av urensset industriavløp til kommunalt nett

Det er få industribedrifter av betydelig størrelse i Sortland kommune. For å få en bedre oversikt over påslipp bør det gjøres en systematisk registrering av hvor disse kommer fra og grad av rensing. I størst mulig grad bør ikke industriavløp være tilkoblet kommunalt avløpsnett, men ha egen rensing og utslipp.

Med bakgrunn i det som er kjent til nå antas det at det kan være en eller flere som ikke tilfredsstiller rensing før påslipp. Diagnosen for målet vurderes dermed til gult nivå.

Det tillates generelt ikke påslipp av industriavløp til kommunalt nett. Det må derfor antas at eventuelle nye søknader om dette vil bli avvist eller at det i det minste vil bli stilt krav om rensing før påslipp. Dette forutsettes også å bli avdekket gjennom kommunens byggesaksbehandling. Prognosen blir derfor uendret fra dagens nivå.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Det skal ikke være påslipp av urensset industriavløp til kommunalt nett	Antall påslipp uten tilfredsstillende rensing	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	1	1

Mål 7 - Det skal være godkjent fett-/oljeutskillere fra bedrifter før påslipp til kommunalt nett

På kommunalt avløpsnett i Sortland er det kjent at det slippes fett inn på nettet som bidrar til gjentetting av avløpsrør og skaper driftsproblemer i pumpestasjoner og renseanlegg. Dette antas i stor grad å komme fra underdimensjonerte fettutskillere fra storkjøkken eller manglende tømmerutiner for disse. Det samme kan nok antas når det gjelder en del oljeutskillere. Det vil si enten manglende oljeutskillere ved bedrifter der dette er et krav, eller at installerte oljeutskillere ikke er forskriftsmessig utført eller tømmes for sjelden.

Det finnes i dag ikke noen oversikt over fett-/oljeutskillere med påslipp til kommunalt avløpsnett, men det kan nok antas at antallet som ikke kan godkjennes er over grensen for rødt nivå. For å få en god nok oversikt bør det gjøres en systematisk innhenting av opplysninger fra aktuelle bedrifter om type og størrelse på utskillere, tømmerutiner etc.

For nyetableringer stilles det krav om installering av godkjente fett- eller oljeutskillere for den type virksomheter der dette er relevant. Det antas derfor at det ikke vil være noen endring i antall ikke godkjente anlegg uten at det gjøres tiltak på eksisterende anlegg. Prognosen er derfor uendret.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Det skal være godkjent fett-/oljeutskillere fra bedrifter før påslipp til kommunalt nett	Antall ikke godkjente anlegg	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4	> 4	> 4

Mål 8 - VA-ledningskartet skal til enhver tid være oppdatert med alle kommunale anlegg

Det har vært et betydelig etterslep på oppdatering av det digitale VA-ledningskartet i Sortland kommune etter hvert som det er blitt gjort utskifting på eksisterende nett og nye traseer er kommet til. Det er også antatt at det foreligger en del feil eller manglende data i eksisterende kart som det er behov for å rette opp i eller forbedre.

Sortland kommune har tatt tak i dette, og det pågår nå arbeid med å få på plass et oppdatert kartverk gjennom en egen stilling opprettet for dette formålet. Arbeidet er godt i gang, men det gjenstår fremdeles en del før målsettingen kan sies å være oppfylt. Status er dermed overskridelse av toleransegrensen for rødt nivå.

Så lenge dette arbeidet prioriteres videre er det imidlertid rimelig å anta at det innen relativt kort tid vil resultere i at ledningskartet vil være komplett, og at videre arbeid vil bestå av oppdatering av nyanlegg etter hvert som de ferdigstilles. Ut fra dette settes prognosen på grønt nivå.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
VA-ledningskartet skal til enhver tid være oppdatert med alle kommunale anlegg	Antall ikke oppdaterte anlegg	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4	> 4	0

Mål 9 - Alle private felles og separate avløpsanlegg skal ha godkjente avløpsløsninger i henhold til gjeldende regelverk

Det finnes oversikt over alle private avløpsanlegg som er med i tømmeordning for slamavskillere. Totalt antall er 1516, av dette er 1326 separatanlegg og 190 fellesanlegg med to eller flere abonnenter tilknyttet. Det finnes ingen oppdatert oversikt over hvert enkelt anlegg og om disse oppfyller gjeldende rense- og utslippskrav. Det er imidlertid grunn til å anta at det er relativt mange av disse som ikke oppfyller kravene, og dermed sannsynlig at den satte toleransegrensen for rødt nivå er overskredet.

Det bør settes i gang en systematisk gjennomgang for å få oversikt over alle anlegg, med pålegg om utbedring for de som ikke oppfyller kravene.

For alle nye byggesaker der det ikke er aktuelt med tilknytning til kommunalt nett, stilles det krav om godkjent rensing og utslipp i henhold til gjeldende forskrifter. Det er derfor ikke grunn til å anta en økning i antall ikke godkjente anlegg. Det er heller ikke sannsynlig at det vil bli foretatt utbedring av eksisterende anlegg av betydelig omfang uten pålegg fra kommunen. Prognosen på andel ikke godkjente anlegg vil derfor være uendret fra dagens nivå.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Alle private felles og separate avløpsanlegg skal ha godkjente avløpsløsninger i henhold til gjeldende regelverk	Andel ikke godkjente anlegg (%)	Bra: 0 Middels: 20 Dårlig: 40	> 40	> 40

Mål 10 - Utvalgte vannforekomster skal ha en miljøtilstand tilsvarende god eller svært god

Som del av arbeidet med kommunedelplan for avløp og vannmiljø er det foretatt kartlegging av akvatisk miljø langs fem utvalgte vassdrag. Disse er Ånstadvassdraget, Holmstadvassdraget, Grimsbogelva, Selnesvassdraget og Vikelva. Alle disse er antatt å få tilført organisk avrenning fra grøfter og arealer i nedslagsfeltet, det vil si næringsstoffer av organisk opphav som kan ha forurensende effekt på vassdraget. Resultatene av denne kartleggingen er presentert i en egen rapport og viser at vassdragene er påvirket organisk i ulik grad:

- Ånstadvassdraget har varierende økologisk tilstand. Nederst ved utløpet i sjøen er tilstanden svært dårlig, mens i resten av vassdraget varierer det fra dårlig til god. På de prøvepunktene det er tatt kjemiske analyser er tilstanden god eller svært god på de parameterne som er analysert.
- Holmstadvassdraget har generelt god til svært god økologisk tilstand langs hele vassdraget, med unntak av nedre del av elva hvor tilstanden er svært dårlig.
- Den største påvirkningen er registrert i Grimsbogelva. Der er økologisk tilstand registrert fra dårlig til svært dårlig. Her er i tillegg den kjemiske tilstanden moderat både når det gjelder næringsstoffer og suspendert stoff.
- Selnesvassdraget har generelt god økologisk tilstand, med unntak av helt nederst der tilstanden er moderat.
- Den nederste delen av Vikelva er sterkt påvirket av organisk belastning med svært dårlig økologisk tilstand, mens prøvetaking lenger oppe i vassdraget viser god tilstand. Den kjemiske tilstanden er i tillegg svært dårlig i nederste del når det gjelder næringsstoffer.

Flere av vassdragene har generelt god eller svært god miljøtilstand, men det er delstrekninger i alle vassdrag som er påvirket organisk. Ut fra dette er det ingen av vassdragene som tilfredsstiller målsetningen fullt ut i dag, så diagnosen blir derfor på rødt nivå. Det positive er imidlertid at man gjennom kartleggingen har avdekket de mest påvirkede lokalitetene, og ut fra dette kan kartlegge kilder til organisk avrenning og identifisere aktuelle avbøtende tiltak i disse områdene.

Man kan se at prøvepunkter i nederste del av vassdragene ligger i en sone som kan være påvirket av tidevann. Dette kan påvirke resultatene i en viss grad, men er ikke vurdert å ha avgjørende betydning for valg av miljøtilstanden. Synlig dokumentasjon ved befaring er i tillegg til prøveresultatene med på å bekrefte riktige valg av miljøtilstand ved den enkelte lokalitet.

Det er ikke grunn til å anta at noen av forekomstene vil bli helt friskmeldt uten at det gjøres tiltak i nedslagsfeltene. Ut fra dette beholdes prognosen uendret fra dagens nivå. Det kan imidlertid være forhold som uten restriksjoner vil kunne bidra til forverret miljøtilstand i disse vannforekomstene, som utbygging, nydyrking, økt beiting, tiltak langs vassdrag, mer ekstremvær etc.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Utvalgte vannforekomster skal ha en miljøtilstand tilsvarende god eller svært god.	Antall utvalgte vassdrag som ikke har godkjent miljøtilstand	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 3	5	5

Mål 11 - Alle gjødsellager, siloer og oppbevaring av rundballer skal ha godkjente løsninger som hindrer utslipp til vannforekomster

Sortland kommune har ingen oppdatert oversikt over hvert enkelt gårdsbruk når det gjelder hvorvidt disse har godkjente gjødsellager, siloer eller oppbevaring av rundballer. Det er imidlertid grunn til å anta at relativt mange av disse har behov for utbedringer, noe som sannsynliggjør at den satte toleransegrensen for rødt nivå er overskredet.

Det bør gjennomføres en systematisk gjennomgang for å få oversikt over alle anlegg, med pålegg om utbedring for de som ikke oppfyller kravene.

Det er ikke sannsynlig at det vil skje noen utbedringer uten pålegg om dette. Eventuelle nyanlegg vil ikke bli satt i drift uten godkjente løsninger. Ut fra dette er prognosen uendret fra dagens situasjon.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Alle gjødsellager, siloer og oppbevaring av rundballer skal ha godkjente løsninger som hindrer utslipp til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	Bra: 0 Middels: 2 Dårlig: 4	> 4	> 4

Mål 12 - Det skal ikke forekomme utslipp av kjemikalier og olje fra industri og landbruk til vannforekomster

På samme måte som påslipp til kommunale avløpsanlegg er det ingen oppdatert oversikt over separate utslipp til vannforekomster fra industri eller landbruk. Det er imidlertid grunn til å anta at det forekommer en del ureglementerte utslipp, så det er sannsynlig at den satte toleransegrensen for rødt nivå er overskredet.

Det bør gjennomføres en systematisk gjennomgang for å få oversikt over mulige utslipp, med pålegg om utbedring for de som ikke oppfyller kravene.

Det er ikke grunn til å anta en endring av ureglementerte utslipp av kjemikalier eller olje vil skje uten at disse avdekkes og det pålegges utbedringer. Prognosen vil derfor være uendret i forhold til diagnosen som foreligger.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Det skal ikke forekomme utslipp av kjemikalier og olje fra industri og landbruk til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	> 2	> 2

Mål 13 - Sette inn nødvendige krav og tiltak for å hindre at fine fraksjoner fra massetak tilføres vannforekomster

Ifølge oversikt fra Direktoratet for Mineralforvaltning er det drift ved følgende masseforekomster av betydning i Sortland kommune:

- Gullkista, steinbrudd
- Austpollen, grus
- Ramnflauget, steinbrudd
- Karihaugen, steinbrudd
- Kringelen, steinbrudd
- Kjerringnes, grus
- Vikeidet masseuttak, steinbrudd

Av disse har Gullkista, Austpollen, Ramnflauget, Karihaugen og Vikeidet godkjente reguleringsplaner, med bestemmelser der det stilles krav til støvreduserende tiltak. For øvrig gjelder bestemmelsene i §

30 i Forurensingsforskriften, som blant annet angir krav til konsentrasjon av suspendert stoff på under 50 mg/l på utslipp til resipient fra denne type virksomhet.

Det er uklart i hvilken grad hver enkelt av disse virksomhetene har iverksatt tilfredsstillende tiltak som vil redusere muligheten for tilførsel av fine fraksjoner eller andre forurensende stoffer til vannforekomster. Det bør innhentes nødvendig dokumentasjon fra hver enkelt virksomhet på oppfyllelse av gjeldende krav og pålegg om tiltak dersom krav ikke er oppfylt. Inntil dette er gjort antas at minimum én av disse ikke oppfyller kravene, det vil si gult nivå.

For eventuelle nye massetak vil det bli satt krav om nødvendige tiltak for å hindre spredning av finstoff. Eksisterende massetak skal også følge myndighetskrav, men for de som ikke oppfyller kravene i dag er det rimelig å anta at tiltak ikke vil bli gjennomført før mangler blir påpekt og det blir gitt konkrete pålegg om utbedringstiltak. Ut fra dette beholdes dagens situasjon som prognose.

Mål	Ytelsesindikator	Toleransegrenser	Diagnose	Prognose
Sette inn nødvendige krav og tiltak for å hindre at fine fraksjoner fra massetak tilføres vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	Bra: 0 Middels: 1 Dårlig: 2	1	1

8.3 Oppsummering

Tabellen nedenfor gir en oppsummering av diagnose og prognose for de fastsatte målene.

Mål	Ytelsesindikator	Diagnose og verdi	Prognose og verdi
Godkjent rensing på alle fremtidige kommunale hovedutslipp	Antall hovedutslipp uten godkjent rensing	8	8
Redusere antall kommunale utslipp, alt kommunalt avløp skal ledes til et hovedutslipp med rensing	Antall pe ikke tilført hovedutslipp	5460	> 5460
Redusere fellessystemer, utskifting av eldre ledningsanlegg	Antall m/år	250	250
Installere utstyr/målere for registrering av overløp til resipienter	Antall overløp uten registrering	11	11
Alle kommunale pumpestasjoner og renseanlegg skal tilfredsstillende krav til helse, miljø og sikkerhet for driftspersonell	Antall anlegg ikke godkjent	> 5	> 5
Det skal ikke være påslipp av urensset industriavløp til kommunalt nett	Antall påslipp uten tilfredsstillende rensing	1	1
Det skal være godkjent fett-/oljeutskiller fra bedrifter før påslipp til kommunalt nett	Antall ikke godkjente anlegg	> 4	> 4

VA-ledningskartet skal til enhver tid være oppdatert med alle kommunale anlegg	Antall ikke oppdaterte anlegg	> 4	0
Alle private felles og separate avløpsanlegg skal ha godkjente avløpsløsninger i henhold til gjeldende regelverk	Andel ikke godkjente anlegg (%)	> 40	> 40
Utvalgte vannforekomster skal ha en miljøtilstand tilsvarende god eller svært god.	Antall utvalgte vassdrag som ikke har godkjent miljøtilstand	5	5
Alle gjødsellager, siloer og oppbevaring av rundballer skal ha godkjente løsninger som hindrer utslipp til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	> 4	> 4
Det skal ikke forekomme utslipp av kjemikalier og olje fra industri og landbruk til vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	> 2	> 2
Sette inn nødvendige krav og tiltak for å hindre at fine fraksjoner fra massetak tilføres vannforekomster	Antall ikke godkjente anlegg	1	1

Tabell 10: Diagnose og prognose for målene

9 Strategier

9.1 Formål og ambisjonsnivå

Med utgangspunkt i diagnose og prognose er ulike strategier vurdert. Valgte strategier skal bidra til best mulig prioritering av tiltak for måloppnåelse og til å redusere utfordringene kommunen står overfor. I utvelgelsen av strategier skal det også tas hensyn til de definerte risikohendelsene.

Et sentralt formål med Kommunedelplan avløp og vannmiljø er å bidra til å få gjennomført nødvendige tiltak for å redusere forurensende utslipp til sjø og øvrige vannforekomster, og med det bidra til tilfredsstillende miljøtilstand i disse resipientene. Det vil da være viktig å få prioritert de tiltakene som gir størst effekt pr investert beløp så tidlig som mulig i planperioden, for raskest mulig måloppnåelse. Som del av dette inngår også vurdering om det er hensiktsmessig å prioritere sonevis opprydding fremfor at tiltakene spres ut over et større område.

Strategien må også ta hensyn til kommunens ambisjonsnivå med tanke på tilrettelegging for næringsetablering og boligutbygging.

Et viktig forhold er også hvor stor økning i kommunale gebyrer som er akseptabelt for å få gjennomført planen. Er dette veldig lavt, vil det være mindre rom for betydelig satsing ut over nødvendig drift og utbedring av eksisterende anlegg. Situasjonen for kommunen i dag er at gebyrnivået ligger godt under landsgjennomsnittet, så det er forutsatt at det vil være rom for økning i gebyrene.

Det vil også være avgjørende at kommunen setter av tilstrekkelige personalmessige ressurser og kompetanse til å få gjennomført investeringsplanene.

9.2 Kommunalt avløp

Det er vurdert to alternative hovedstrategier for kommunalt avløp, med tilhørende prioritering av tiltak.

1. Prioritere etablering av renseanlegg ved alle fremtidige hovedutslipp
 - Rensing og utslipp til godkjent dybde.
 - Avskjæring av urensede utslipp til renseanlegget. Eksisterende utslipp benyttes som overløpsledninger for avlastning av større nedbørshendelser/snøsmelting slik at dette ikke tilføres renseanlegg. Dette gjøres ved etablering av regnvannsoverløp eller mengderegulering i pumpestasjoner.
 - Systematisk plan for separering og utskifting av eldre avløpsledninger som over tid vil bidra til at stadig mindre går til overløp.
2. Prioritere separering før etablering av renseanlegg:
 - Separering og utskifting ved hovedutslippene først.
 - Etablere rensing ved hovedutslipp og utslippsledning til godkjent dybde.
 - Separering sone for sone, og deretter avskjæring til renseanlegg når tilstrekkelig separering er foretatt i hver sone.

Med et realistisk tempo på utskifting av eldre ledningsanlegg vil det ta veldig lang tid før tilstrekkelig separering er foretatt i hver sone. Å prioritere full separering først gjør derfor at det vil ta veldig mange år å få på plass nødvendig rensing av hovedutslippene.

Det er mulig å styre mye av avløpsmengdene som ledes til renseanlegg, blant annet ved etablering av overløp som trer i kraft ved betydelig nedbør og snøsmelting. Med disse tiltakene vil man under tørrvær og mindre nedbør ha fungerende rensing av alt avløp, men være nødt til å godta tidvis

avlasting i overløp frem til separering er foretatt. Å prioritere å få på plass renseanleggene først, med påfølgende avskjæring av urensede utslipp, vil derfor generelt være det som raskest bidrar til reduksjon av forurensende utslipp.

Med bakgrunn i dette anbefales det å gå for den første hovedstrategien som et hovedprinsipp, men at annen prioritering kan gjøres dersom det er spesielle tiltak som bidrar til rask måloppnåelse. Blant annet kan det være hensiktsmessig å prioritere tiltak med stor effekt i sonene der det allerede er etablert rensing, før man etablerer nye renseanlegg. Det vil for eksempel være ønskelig å foreta en del avskjæring og separering av avløp til Selnes og Strandskog renseanlegg før man prioriterer nytt renseanlegg i sentrum. Det vurderes videre som hensiktsmessig å sette tiltak ved urensede utslipp på Sortland høyt på prioriteringslisten, for å få best mulig effekt så tidlig som mulig.

Det vil også være hensiktsmessig å få prioritert utbedring av strekninger der man vet at det er kontinuerlig innslag av store mengder overvann, ikke bare under nedbør/snøsmelting. En saneringsplan vil gi bedre kunnskap om hvilke strekninger som bør prioriteres.

Planen bør også være fleksibel på den måten at det kan gjøres omprioriteringer dersom det er hensiktsmessig i forhold til større utbygginger, samferdselsprosjekter mv.

Det vil også være noen enkelttiltak som vil bidra til måloppnåelse:

- Installering av overløpsregistrering på eksisterende anlegg. Med dette får man kontroll på eksisterende situasjon og kan også logge utviklingen over tid for å se resultat av gjennomførte tiltak.
- Innføre nødvendige HMS-tiltak ved eksisterende avløpsanlegg.
- Fullføre pågående arbeid med oppdatering av eksisterende VA-ledningskart og fortløpende innlegging av nye anlegg.

Dette er tiltak som kan gjennomføres fortløpende og uten store kostnader, uavhengig av hovedstrategier.

9.3 Privat avløp og vannmiljø

Kommunen er forurensningsmyndighet for landbruk og spredt avløp, og skal derfor bidra til at tiltak blir gjennomført ved å føre tilsyn, stille krav og gi pålegg om opprydding. For øvrige virksomheter som bidrar til punktutslipp og diffus forurensning av vannforekomster, vil det kunne være andre som har det overordnede myndighetsansvaret. Her kan det i hvert tilfelle vurderes om kommunen skal bistå med tilsyn og oppfølging.

Gjennom planarbeidet er det utarbeidet et forslag til lokal forskrift om utslipp av sanitært avløpsvann fra mindre avløpsanlegg. Forskriften er utarbeidet i samarbeid med resten av kommunene i vannområde Vesterålen og vannområde Lofoten, etter initiativ fra felles vannområdekoordinator. Begrunnelsen for dette samarbeidet er at det er tilnærmet like problemstillinger i hele Vesterålen og Lofoten når det gjelder denne type utslipp.

Følgende tiltak bør prioriteres:

- Oppfølging av en vedtatt lokal forskrift for private avløpsanlegg gjennom registrering av avvik og oppfølging med pålegg om utbedring. Anlegg som har utslipp til ferskvannsresipienter, bør prioriteres. Gjennom oppryddingsprogram for de prioriterte vassdragene må også utslipp av sanitært avløpsvann til disse vassdragene følges opp.
- Sørge for at det stilles krav til alle gjødsellager, siloer og arealer for oppbevaring av rundballer om godkjente løsninger.

- Pålegge industri og landbruk å ha godkjente anlegg som hindrer utslipp av kjemikalier og olje til vannforekomster.
- Bruke statlige støtteordninger (regionalt miljøprogram for Nordland og SMIL-midler) for å stimulere til redusert gjødsling og erosjon langs prioriterte vassdrag
- Påse at nødvendige tiltak ved massetak gjennomføres for å hindre tilførsel av fine fraksjoner til vannforekomster.
- Oppfølgende prøvetakingsprogram av vannforekomster for å følge med på utvikling og virkning av tiltak og pålegg.

Dette er alle tiltak som ikke vil medføre større investeringskostnader for kommunen, men vil kreve personellressurser for å få gjennomført. Tiltakene vurderes imidlertid å gi god effekt på reduksjon av forurensende utslipp dersom de gjennomføres på en systematisk måte.

Det vil også være en del andre forhold som bidrar til påvirkning av vannmiljøet. Av disse kan det prioriteres å få utført kartlegging og vurdering av følgende:

- Idrettsanlegg med kunstgress, tiltak for å redusere utvasking til vann
- Tømming av sandfang og sikker disponering av slam fra disse
- Dumping av snø fra tettbygde områder
- Spredning av makroplast (rundballeplast, plast fra byggeplass, gode renovasjonsordninger ved rasteplasser, havneanlegg etc.)

9.4 Nye boligområder i kommuneplanens arealdel

I kommuneplanens arealdel 2017-2029 er det avsatt 32 nye områder til boligbebyggelse. I 26 av disse områdene kan det bygges 2-4 nye boliger før krav om regulering inntreffer. For å unngå at det etableres private enkeltutslipp i nye boligområder ønsker kommunen å være i forkant, og påse at det allerede før første bolig bygges blir etablert en felles utslippsledning som har kapasitet til hele området. Dersom området senere reguleres for videre utbygging vil kommunen på sikt kunne overta ansvaret for drift og vedlikehold av avløpsanlegget, og dette vil da være å regne som kommunalt.

Haldtstranda boligfelt med tilstøtende områder, som er regulert eller avsatt i overordnet plan for rundt 100 boenheter, er et område der denne problemstillingen allerede er aktualisert. Dette området tas derfor inn som et kommunalt avløpsanlegg i planen.

10 Tiltaksplan

10.1 Grunnlag

Det er beregnet kostnader for utvalgte tiltak og gjennomført gebyrberegninger basert på to ulike ambisjonsnivå.

Det ene forslaget til investeringsplan innebærer at tiltak i planen er fordelt ut over hele planperioden 2023-2035. Det andre forslaget er en mer ambisiøs plan med et årlig investeringsnivå på 25 mill. kr (gebyrfinansierte tiltak), som innebærer at alle investeringstiltak i planen kan være gjennomført i løpet av 2029.

Sortland formannskap besluttet i møte 22.06.2022 at tiltaksplanen skal følge høyt ambisjonsnivå. Dette innebærer en raskere økning av gebyrnivået frem mot 2030, årsgebyr for en normalhusholdning vil på dette tidspunktet være rundt kr 600 høyere ved valg av høyt ambisjonsnivå.

Det er satt opp en handlingsplan med prioriterte tiltak i planperioden. Her er det også lagt inn et årlig beløp på kr. 6,2 mill. kr til ledningsfornyelse og separering (1000 m/år), herunder saneringsplan for mest mulig kostnadseffektiv prioritering av tiltak. Ledningsfornyelse og separering antas finansiert likt fra hhv. vann- og avløpsgebyr.

Rekkefølgen på tiltak i investeringsplanen følger i hovedsak valgte strategier. Tiltak for vannmiljø og private avløpsanlegg som ikke kan finansieres av gebyrer følger av egen tabell.

10.2 Oppsummering av tiltak

10.2.1 Kommunalt avløp

Nedenfor er tiltakene som skal gjennomføres i planperioden i prioritert rekkefølge. Det vises også til vedlagte tegninger der tiltakene er inntegnet på skissenivå. Endelige traseer og plassering av anlegg gjøres i forbindelse med detaljprosjektering av de enkelte tiltak, og kan blant annet innebære behov for justering for å unngå kulturminner. Endelige planer i nærheten av kjente automatisk fredete kulturminner oversendes til fylkeskommunen for godkjenning i hvert enkelt tilfelle.

I tillegg til de opplistede tiltakene nedenfor kommer fortløpende tiltak for ledningsfornyelse og separering med en årlig lengde på rundt 1000 m gjennom hele planperioden, samt oppgradering av ledningskart og tiltak for overløpsregistrering og forbedring av HMS ved eksisterende avløpsanlegg. For utslipp i sjø med relativt få tilknyttede abonnenter, vil slamavskiller ofte være den mest aktuelle metoden for å oppnå tilfredsstillende rensing (se avsnitt 2.3). For større hovedutslipp er anlegg med siling som rensemetode mest aktuelt.

1. Nytt renseanlegg Myrland, inkl. utslippsledning. Dette vil erstatte eksisterende RA Strandskog.
2. Anlegg for avskjæring av eksisterende utslipp til Myrland renseanlegg (pumpestasjoner, ledningsanlegg og overløp).
3. Renseanlegg Haldtstranda (slamavskiller). Avskjæring av eksisterende utslipp boligfelt til renseanlegget (pumpestasjon, ledningsanlegg).
4. Pumpestasjon Strand sentrum, inkl. overløp. Pumpeledning for avskjæring av urensset utslipp for Strand sentrum til Strand RA.
5. Pumpestasjon Havnegata, inkl. overløp. Pumpeledning for avskjæring av eksisterende utslipp mot nord til pumpestasjonen ved Kystvakta.

6. Avskjærende ledning mellom Nordre Frydenlund Allé og Søndre Frydenlund Allé på øversiden av Vesterålskata, for direkte overføring til nytt renseanlegg på Natsteinsøyra med selvfall, samt reduksjon av mengder til planlagt pumpestasjon i Sjøgata.
7. Pumpestasjon Sjøgata, inkl. overløp, for avskjæring mot sør til nytt hovedutslipp for Sortland sentrum.
8. Avskjærende pumpeledning Strandgata, fra hovedinngang Sortland Storsenter til Nordre Frydenlund Allé, for mulig direkte overføring fra Torget PS til nytt hovedutslipp for Sortland sentrum.
9. Ny pumpestasjon ved Kystvakta, inkl. overløp. Pumpeledning langs Havnegata til Selnes RA.
10. Ny pumpestasjon Torget, inkl. overløp.
11. Nytt renseanlegg Natsteinsøyra.
12. Renseanlegg Hagen, Sigerfjord (slamavskiller), inkl. utslippsledning
13. Renseanlegg Haugen, Sigerfjord (slamavskiller), inkl. utslippsledning
14. Pumpestasjon Øvre Selnes veg, inkl. overløp, avskjæring av eksisterende utslipp til Selnes RA.
15. Renseanlegg Blåheiveien (slamavskiller), inkl. avskjæring avløpsanlegg Munningsletta mot ledning langs Blåheiveien.
16. Renseanlegg Ånstadstjøen (slamavskiller).
17. Renseanlegg Blokken (slamavskiller).
18. Renseanlegg Grimsbogen (slamavskiller).

10.2.2 Vannmiljø og private avløp

For vannmiljø og private avløp er det ikke kommunen som har ansvar for å utføre nødvendige tiltak, og dette er heller ikke tiltak som kan finansieres gjennom gebyrer på samme måte som kommunalt avløp, med unntak av tilsyn og øvrig myndighetsutøvelse.

Innenfor jordbruksavtalen finnes det tilskuddsordninger som skal bidra til gjennomføring av handlingsprogrammet for vannforvaltning i Nordland. Kommunen skal være en aktiv pådriver for at slike virkemidler kan brukes i de vassdragene som kommunen har prioritert (Holmstadelva, Ånstadvassdraget, Grimsbogelva, Vikelva og Selnesvassdraget).

Kommunen bør bidra i arbeidet med å dokumentere tilstand og gi pålegg om nødvendige tiltak eller utbedringer av eksisterende anlegg der dette kreves. Dette innebærer at det må settes av tilstrekkelig med ressurser ved bruk av eget personell eller ekstern bistand for nødvendig oppfølging. Dette er tiltak som fordeles over hele planperioden.

Følgende tiltak skal gjennomføres i planperioden.

1. Plan og gjennomføring av program for registrering av tilstand på mindre private avløpsanlegg, inkludert oppfølging og pålegg om utbedringer.
2. Oppfølgende prøvetaking og analyser av miljøtilstanden i utvalgte vannforekomster for å følge utviklingen og eventuell virkning av utførte tiltak.
3. Registrering, oppfølging og pålegg gjødsellager, siloer og rundballelager.
4. Registrering, oppfølging og pålegg til industri og landbruk vedr. utslipp av kjemikalier og olje.
5. Registrering, oppfølging og pålegg til massetak vedr. tiltak for å hindre utslipp av fine fraksjoner
6. Kartlegging og vurdering av tiltak for andre forhold som påvirker vannmiljøet

- a. Idrettsanlegg med kunstgress, tiltak for å redusere utvasking til vann
- b. Tømming av sandfang og sikker disponering av slam fra disse
- c. Dumping av snø fra tettbygde områder
- d. Spredning av makroplast (rundballeplast, plast fra byggeplass, gode renovasjonsordninger ved rasteplasser, havneanlegg etc.)

10.3 Tiltaksplan kommunalt avløp

Tiltak	Kalkyle	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Generelle tiltak														
Ledningsformyelse og separering, 1000 m/år (andel avløp/overvann)	80 600	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200
Overløpsregistrering eksisterende anlegg	1 800			300	300	300	300	300	300					
HMS-tiltak eksisterende avløpsanlegg	900			300	300	300								
Oppgradering VA-ledningskart	600	300	300											
Sortland														
Myrland renseanlegg, utslippsledning	18 400	12 100	6 300											
Avskjæring Myrland til renseanlegg	6 400	6 400												
Pumpestasjon Strandskog	3 450		3 450											
Pumpeledning PS Strandskog - RA Myrland	4 500		4 500											
Pumpeledning PS Sørhamna til PS Strandskog	1 650		1 650											
Sortland sentrum renseanlegg, utslippsledning	21 800					7 650	14 150							
Pumpestasjon Sjøgata, overløp	4 100				4 100									
Avskjæring pumppeledning Strandgata, til Nordre Frydenlund Allé	3 600				3 600									
Avskjæring ledning Vesterålgata, N Fr. Allé - S. Fr. Allé	1 200				1 200									
Ny pumpestasjon Torget, overløp	5 900					5 900								
Pumpestasjon Havnegata, overløp	3 850			1 250	2 600									
Avskjæring Havnegata til PS Kystvakt	6 500		6 500											
Ny pumpestasjon Kystvakt, overløp	4 200				4 200									
Pumpeledning Kystvakt - RA Selnes	7 150				2 500	4 650								
Pumpestasjon Øvre Selnes veg, overløp	4 300							4 300						
Renseanlegg Blåheivegen, slamavskiller	4 400							4 400						
Avskjæring Munningsletta mot Blåheiveien	1 050							1 050						
Renseanlegg Ånstadstjøen, slamavskiller	4 400							4 400						
Strand														
Pumpestasjon Strand sentrum	3 300			3 300										
Avskjæring utslipp Strand sentrum til renseanlegg	2 950			2 950										
Sigerfjord														
Haugen renseanlegg (slamavskiller) og utslippsledning	2 500						1 150	1 350						
Hagen renseanlegg (slamavskiller) og utslippsledning	3 200						3 200							
Øvrige områder														
Pumpestasjon Haldtstranda	3 100			3 100										
Haldtstranda, avskjæring/pumping til renseanlegg	2 200		1 100	1 100										
Renseanlegg Haldtstranda (slamavskiller)	1 500		1 500											
Renseanlegg Blokken (slamavskiller)	1 050							1 050						
Renseanlegg Grimsbogen (slamavskiller)	1 050							1 050						
Sum investeringer	211 600	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	24 100	6 500	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200

Tabell 11: Investeringsplan

10.4 Tiltaksplan vannmiljø og privat avløp

Tiltak	Kalkyle	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Administrative tiltak														
Registrering tilstand mindre avløpsanlegg, oppfølging og pålegg	6 500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Oppfølgende prøvetaking av miljøtilstanden i utvalgte vannforekomster	800		200			200			200			200		
Registrering, oppfølging og pålegg gjødselager, siloer og rundballelager	1 300	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Registrering, oppfølging og pålegg til industri og landbruk vedr. utslipp av kjemikalier og olje	1 300	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Registrering, oppfølging og pålegg til massetak vedr. tiltak for å hindre utslipp av fine fraksjoner	650	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Kartlegging/vurdering øvrige forhold som påvirker vannmiljøet	650	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Sum investeringer	11 200	800	1 000	800	800	1 000	800	800	1 000	800	800	1 000	800	800

Tabell 12: Tiltaksplan vannmiljø og private avløp

11 Økonomi

11.1 Finansiering og selvkost

Kommunal håndtering av avløp er en tjenesteytende virksomhet som påfører kommunen betydelige investerings- og driftskostnader. Samtlige kostnader til investering, drift og vedlikehold av kommunale avløpsanlegg kreves inn av abonnentene som tilknytningsavgifter og gjennom årlige kommunale gebyrer.

Disse kostnadene, avgiftsgrunnlaget for avløpssektoren, er det samlede beløpet kommunen maksimalt kan kreve inn i form av avgifter. Beløpet skal tilsvare kommunens faktiske kostnader for sektoren og er basis for selvkostprinsippet. Det vil si at abonnentene betaler for den tjenesten som leveres, men heller ikke noe mer.

Gebyrberegningen tar hensyn til alle kostnader til investering, drift og vedlikehold i planperioden 2023-2035.

Tiltak for vannmiljø og private avløpsanlegg skal ikke finansieres gjennom kommunale avgifter, med unntak av tilsyn og øvrig myndighetsutøvelse. Her er det den enkelte bedrift, gårdsbruk eller annen eiendom som har ansvaret for å gjennomføre pålagte tiltak. Kommunen vil imidlertid bidra med å dokumentere tilstand og gi pålegg om nødvendige tiltak eller utbedringer av eksisterende anlegg der dette kreves.

Det vil også være avgjørende at kommunen setter av tilstrekkelige personalmessige ressurser og kompetanse til å få gjennomført investeringsplanene.

11.2 Gebyrgrunnlag

Det er foretatt beregninger av framtidige avløpsgebyrer som følge av valgt tiltaksplan. Konsekvensen er et betydelig høyere investeringsnivå på avløpssiden enn det som har vært tilfelle de senere årene, med tilhørende økning av gebyrene.

Gjennomføring av tiltaksplanen vil innebære en økning i avløpsgebyrene fra kr 1760 eks. mva. for en normalhusholdning med vannforbruk på 150 m³ i 2022 til kr 4419 i 2036. Dette innebærer en total økning i gebyrer på i størrelsesorden 2,5 ganger dagens nivå.

Oppsummering av gebyrberegninger følger av Tabell 13. Detaljerte gebyrberegninger er vedlagt.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Investeringer (mill. kr)	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	24 100	6 500	6 200	6 200	6 200	6 200	6 200	-
Årsgebyr normalhusholdning, eks. mva	1 785	2 207	2 525	2 829	3 285	3 491	3 770	3 992	4 133	4 199	4 250	4 308	4 373	4 419
Endring i gebyr fra året før, %	6,4	23,6	14,4	12,1	16,1	6,3	8,0	5,9	3,5	1,6	1,2	1,4	1,5	1,1

Tabell 13: Utvikling avløpsgebyrer